

ISSN 3056 9842 (Online)

วารสารวิชาการสังคมศาสตร์วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

**JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES ROI ET BUDDHIST
COLLEGE**

**252 หมู่ 4 วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
ต.นิเวศน์ อ.ธวัชบุรี จ.ร้อยเอ็ด**

**ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2567)
Vol. 3 No. 3 (September-December 2024)**

ISSN: 3056 9842 (Online)

วารสารวิชาการสังคมศาสตร์วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
Journal of Social Sciences Roi Et Buddhist College

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน-ธันวาคม 2567

Volume 3 No.3 September-December 2024

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารวิชาการสังคมศาสตร์วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด ปีที่ 3 ฉบับที่ 3

กันยายน-ธันวาคม 2567

Journal of Social Sciences Roi Et Buddhist College

Volume 3 No.4 September-December 2024

จัดทำโดย สำนักงานวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โทรศัพท์ 043-568487

วารสารวิชาการสังคมศาสตร์วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
Journal of Social Sciences Roi Et Buddhist College

- เจ้าของ สำนักงานวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- Owner Office of Academic Affairs Roi Et Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
- สำนักงาน วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 252 หมู่ที่ 4 ตำบลนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด 45170
โทร/โทรสาร (043) 569517, (043) 569487 <http://roiet.mcu.ac.th/>
Email: Roiet@mcu.ac.th
- Officer Roi Et Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University 252 M.4, Niwet, Thawutburi, Roi-et, Thailand, 45170
Tel./Fax: +66 43 569 517, 66 43 569487 <http://roiet.mcu.ac.th/>
Email: Roiet@mcu.ac.th

● ที่ปรึกษา (Advisors)

อธิการบดี

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณบดีคณะพุทธศาสตร์

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ผู้อำนวยการกองวิชาการ

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

Rector

Vice-Rector for Administration

Vice-Rector for Academic Affairs

Vice-Rector for Planning and Development

Vice-Rector for General Affairs

Vice-Rector for MCU

Dean, Graduate School

Dean, Faculty of Buddhism

Dean, Faculty of Social Sciences

Director, Buddhist Research Institute

Director of Academic Division

Director of Buddhist College

● บรรณาธิการ

พระครูสุตวรธรรมกิต, ผศ.ดร.

Phrakhrusutawarathamakit, Asst.Prof. Dr.

● ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกานดา จันทวารีย์

Asst.Prof. Dr. Sukanda Junthavaree

● กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สยามพร พันธุ์ไชย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สอนมะไฟ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพันธ์ อรัญญวาส

พระครูปริยัติธรรมเมธี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิขญา พรรณศรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิตติพัทธ์ เทศกำจร

พระครูภาวนาพัฒนบัณฑิต, ผศ.ดร.

พระอธิการณัฐภูมิ สิริจินโท, ดร.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนุก สิงห์มาตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิกุล มีมานะ

รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิสิงห์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรพงศ์ แสงเรณู

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธรรมรัตน์ สินธุเดช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

● ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Reviewers)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ.ดร.

พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.

พระเทพวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาคร พรหมโคตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร แสนมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพงษ์ แสงเรณู
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจวรรณ บุญโทแสง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิรักษ์ บุรรุ่งโรจน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธรรมรัตน์ สินธุเดช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมลศักดิ์ นิลผาย
พลเอก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษมชาติ นเรศเสนีย์
ดร.พรนภา เตียสุธิกุล
อาจารย์อรรณูญา เดชพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ตะวันออก
วิทยาเขตจักรพงษ์ภูวนารถ

● ฝ่ายประสานงานและการจัดการ (Coordination and Management)

พระครูวินัยธรวรารุณ มหาวโร, ดร.
พระณัฐวุฒิ สิริจิต, ดร.
พระครูใบฎีกาชาญยุทธ จิรสุโก
พระอธิการระพีณ ฐิตธมโม
นายนาวิ แก้วดี
นางสาวอนงค์ นินทรราช
นางสาวชนัญชิดา ถาวะโร
นายจักรี ผารัตน์

● ฝ่ายประสานงานต่างประเทศ (Coordination of Foreign)

พระมหาคมคาย สิริปัญญา, ดร.

● ฝ่ายนิติกร (Legal officer)

พระพลากร สุ่มงค์, ดร.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนุก สิงห์มาตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพันธ์ อรัญญาวาส

● พิสูจน์อักษร (Proofing)

ผศ.ดร.พิกุล มีมานะ
นางสาววิกุล วิลัยหล้า

● ศิลปกรรม (Designed)

พระครูปริยัติวรเมธี, ผศ.ดร.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิตติพัทธ์ เทศกำจร

● ฝ่ายสมาชิก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิขญา พรรณศรี
นางรมิดา สอนมะไฟ

นางสาวณัฏฐิยา แก้วดี

- กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน-ธันวาคม

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการสังคมศาสตร์วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด ได้จัดพิมพ์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ผลงานทาง วิชาการ ผลงานวิจัย และแลกเปลี่ยนแนวคิด ความก้าวหน้าใหม่ทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ พร้อมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วารสารวิชาการสังคมศาสตร์วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด ได้ดำเนินการนำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ค้นคว้าวิจัย จากหลายกลุ่มสหวิทยาการ ซึ่งได้ผ่านการกลั่นกรอง พิจารณา จากผู้ทรงคุณวุฒิที่ทรง ความรู้ เพื่อให้ได้คุณภาพ และถูกต้องตามหลักวิชาการ ทางกองบรรณาธิการได้ดำเนินงานพัฒนาวารสารอยู่ ตลอด ปรับปรุงระบบงานให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน ปัจจุบันได้พัฒนาสู่การเป็นวารสารที่ได้มาตรฐาน ของศูนย์ ดัชนีการอ้างอิง วารสารไทย (TCI) ในนามของบรรณาธิการ ขอเจริญพรขอบคุณผู้ร่วมเสนอผลงานทั้งบทความ วิจัยและบทความวิชาการทุกท่าน รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินบทความวิจัยที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็น ประโยชน์ ส่งผลให้ วารสารวิชาการสังคมศาสตร์ มีคุณภาพและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น หากผู้อ่านมี ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาวารสารให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ทางกอง บรรณาธิการวารสารวิชาการ สังคมศาสตร์ขอน้อมรับด้วยความยินดี และขอเจริญพร ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระครูสุตารธรรมกิจ, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

- การประยุกต์ใช้หลักพลธรรมเพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
Applying ethical principles to enhance political awareness regarding the local elections of the residents in San Pa Mueang Subdistrict, Mueang District, Phayao Province
พระณัฐนันท์ อภินันโท (อินตา), สมยศ ปัญญามาก, พระเมธีวชิรคุณ.....1
- การบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด
ณัฐพล วิชาล, อธิภัทร์ ถิ่นแสนดี.....15

บทความวิชาการ

- การส่งเสริมสุขภาพขององค์กรรวมแก่เยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา
Promoting holistic health for youth according to Buddhism
พระครูกิตติพิพัฒน์, สุทธิพันธ์ อรัญญาวาส.....26
- การบริหารบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียน
Personnel Management according to Sangahavatthu 4 of School Administrators
สุระ พิเภก, เอกราช โขจิตพิมานเวช, ประจิตร มหาหิง.....38
- การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
Leadership of School Administrators Affecting School Administration
สุระ พิเภก, เอกราช โขจิตพิมานเวช, ประจิตร มหาหิง.....47

การประยุกต์ใช้หลักพลธรรมาเพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น
ของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

Applying ethical principles to enhance political awareness regarding the local
elections of the residents in San Pa Mueang Subdistrict, Mueang District,
Phayao Province

พระณัฐนันท์ อภินันโท (อินตา)

สมยศ ปัญญามาก

พระเมธีวชิรคุณ

หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

E-mail: somyot.pan@mcu.ac.th

Received: 22 August 2024; Revised: 31 December 2024; Accepted: 29 December 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 2) เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 3) เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักพลธรรมาเพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นการวิจัยผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยในเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวนประชากร 2,926 คน ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 352 คนจากสูตรของทาร์ยามาเน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย $\bar{X}=3.94$ 2) การเปรียบเทียบการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้ง 5 ตัวแปร 3) การประยุกต์ใช้หลักพลธรรมาเพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ตามหลักพล 4 คือ (1) เป็นพลังหรือกำลังที่เกิดจากปัญญา จากความรู้ ความเข้าใจ (2) เป็นพลังที่เกิดขึ้นเพราะความเพียร ความอดุสาหะ วิริยะ (3) มีความซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่การงาน มีความประพฤติปฏิบัติที่ไม่ทำผิดศีลธรรมอันดี และ (4) มีลักษณะที่ตั้งใจในการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาทางสังคมและการเมืองที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้หลักพลธรรมา; การรับรู้ทางการเมือง; การเลือกตั้งท้องถิ่น

Abstract

This research article has the objective 1) To study the political perception of the people in San Pa Muang Subdistrict. Mueang Phayao District, Phayao Province 2) To compare the political perception of people in San Pa Muang Subdistrict. Mueang Phayao District, Phayao Province 3) To present the application of the principles of physical education to promote political awareness of the people in San Pa Muang Subdistrict. Mueang Phayao District, Phayao Province, is a combined research method, including quantitative research. and qualitative research with a population of 2,926 people, resulting in a sample population of 352 people from Taro Yamane's formula. There were 20 key informants or people. The tools used were: Questionnaires and in-depth interviews The research results found that 1.Level of political awareness of people in San Pa Muang Subdistrict Mueang Phayao District, Phayao Province, in all 4 areas, overall the average is at a very satisfactory level. Average sum $\bar{X}=3.94$ 2. Comparison of political perception of people in San Pa Muang Subdistrict. Mueang Phayao District, Phayao Province according to personal factors including gender, age, education level, occupation and income were not different. At the statistical significance level of 0.05, therefore, the hypotheses set for all 5 variables were rejected. 3. Application of the principles of Phala Dhamma to promote political awareness of the people in San Pa Muang Subdistrict. Muang Phayao District, Phayao Province, according to the 4 physical principles: 1) is power or strength that comes from wisdom, from knowledge and understanding 2) is power that comes from perseverance, perseverance, and perseverance 3) is honest and honest in one's work Have conduct that does not violate good morals, and 4) have a characteristic that intends to search for information about social and political problems occurring at both the national and international levels.

Keywords: Application of Phaladhamma principles; political awareness; local elections

1. บทนำ

ในสภาพของการพัฒนาทางการเมืองไปสู่ระบบประชาธิปไตยในหลายประเทศมักประสบอุปสรรคและปัญหาที่ไม่แตกต่างกันนัก ซึ่งมักจะเกิดจากปัญหาทางด้านโครงสร้าง และสถาบันทางการเมืองยังไม่เข้มแข็งพอ อันเนื่องมาจากการไม่สอดคล้องกันระหว่างสภาพสังคม และวัฒนธรรมในสังคมนั้นๆทำให้ระบบการเมืองไร้เสถียรภาพขาดความต่อเนื่องรัฐสภาอ่อนแอพรรคการเมืองขาดพื้นฐานของประชาชนรองรับมีการใช้ความรุนแรงและวิธีการนอกกฎเกณฑ์ของระบอบประชาธิปไตยฝ่ายทหารมักเข้าแทรกแซงทางการเมืองทางตรงและทางอ้อม ปัญหาต่างๆเหล่านี้เมื่อพิจารณาปัญหาพื้นฐานที่สำคัญจะพบว่าสาเหตุที่ไม่เอื้ออำนวยต่อ

การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยก็คือการที่ประชาชนหรือสมาชิกของสังคมการเมืองนั้นมีวัฒนธรรมทางการเมือง (Political culture) ที่มีผลให้เกิดทัศนคติความเชื่อและค่านิยมที่ไม่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยกล่าวคือการพัฒนาการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยนอกจากจะมีสถาบันประชาธิปไตยที่เป็นทางการเช่นการเลือกการใช้การให้สิทธิเลือกตั้งพรรคการเมืองยังต้องมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับระบบการเมืองนั้นด้วย ส่วนนักการเมืองนั้นต้องเข้ามาบริหารบ้านเมืองในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชนที่ได้เลือกตนมาเป็น “ผู้แทน” เพื่อเป็นปากเป็นเสียงแทนตนในการบริหารบ้านเมือง ซึ่งเป็นไปตามหลักการประชาธิปไตยพื้นฐานที่สุด ในบรรดานักการเมืองทั้งหลายนั้น ในระดับท้องถิ่นก็มีความสำคัญมาก เพราะถือเป็นระดับรากหญ้า (Grassroots) เป็นรากฐานของสังคมเปรียบเหมือนรากแก้วของต้นประเทศชาติ (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2565)

การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการทางการเมืองเพราะเป็นที่มาของความชอบธรรมในการปกครอง และเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงนโยบายของผู้บริหารที่ตนเองเลือกเข้าไปการเลือกตั้งจึงกลายเป็นหัวใจสำคัญที่ต้องจัดให้มีขึ้นในทุกระดับของประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยการที่ประชาชนจะได้ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพหรือเป็นตัวแทนของตนเองได้อย่างแท้จริงหรือไม่ขึ้นอยู่กับการที่ประชาชนจะสามารถตัดสินใจเลือกบุคคลที่มีความสามารถเข้าไปทำหน้าที่ตามความต้องการของตนเองได้หรือไม่ และที่สำคัญยิ่งกว่านั้นการตัดสินใจของประชาชนที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างอิสระเสรีเพียงใด ทั้งนี้เพราะในสภาพความเป็นจริงนั้น การไปใช้สิทธิออกเสียง ลงคะแนนเป็นเพียงผลพวงขั้นสุดท้ายของกระบวนการทางการเมืองของสังคมนั้น อย่างไรก็ตามการที่จะสามารถดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการเช่นนี้ได้ จะต้องมีการมีปัจจัยและองค์ประกอบอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก (วรศักดิ์ อรรถนิธ, 2544)

การรับรู้ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นหลักการสำคัญในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีความสำคัญทั้งในฐานะที่เป็นเครื่องมือ และจุดมุ่งหมาย กล่าวคือ เป็นกระบวนการที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างอิสระ โดยการร่วมทำ ร่วมดูแลและร่วมตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเป็นกลไกในการแสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการป้องกันมิให้เกิดการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นการเพิ่มอำนาจให้กับประชาชนในแง่ของการมีทักษะความรู้ความชำนาญ และประสบการณ์ในการรับผิดชอบดูแลตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในที่สุด (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2554) ปัจจุบันกระแสการรับรู้ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองกำลังตื่นตัวค่อนข้างสูงโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการเมืองของภาคประชาชนที่ต้องการเห็นการเมืองและสังคมเกิดความเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น เอื้อประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสและสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความเท่าเทียม การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง อาจเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมคิดร่วมทำในสิ่งที่มีผลกระทบต่อชุมชนเนื่องจากการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยมีจุดเริ่มต้นของการส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้นทุกระดับ ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น (ธีรยุทธ บุญมี, 2556)

จังหวัดพะเยา เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่ประสบปัญหาท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองเรื่องสีเสื้อ ในช่วงก่อนรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557) จังหวัดพะเยามักจะถูกเหมารวมว่าเป็นพื้นที่สีแดง

เนื่องด้วยเหตุผลของที่ตั้งในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนและภาพข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ เช่น การต่อต้านการมาเยือนของกลุ่มตรงข้ามทางการเมืองของกลุ่มเสื้อแดง การเรียกร้องขอมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้งของกลุ่มเสื้อแดง การจัดงานวันเกิดให้อดีตนายกรัฐมนตรีนครินทร์ ชินวัตร โดยกลุ่มเสื้อแดง การเปิดหมู่บ้านแดงพะเยา จำนวน 13 หมู่บ้าน การประกาศเป็นอำเภอแดงที่แรกของประเทศไทย และการเสนอให้มีการจัดตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนล้านนาแยกออกมาจากประเทศไทยโดยกลุ่มแดงพะเยา เป็นต้น จังหวัดพะเยายังมีภาพลักษณ์ทางการเมืองในอีกมุมหนึ่ง คือ ภาพของการประนีประนอมระหว่างเสื้อเหลืองและเสื้อแดง เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนระหว่างเสื้อเหลืองและเสื้อแดงที่กลายมาเป็น “พะเยาโมเดล” ว่าด้วยความปรองดองระหว่างสี การร่วมใจกันของเสื้อเหลืองและเสื้อแดงในการคัดค้านการแบ่งแยกประเทศ (สันติท กรณี, 2566)

การรับรู้ทางการเมือง และการเลือกตั้งนั้น มีความสำคัญมากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เพื่อให้การเลือกตั้งบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของระบอบการปกครองจึงต้องมีการปฏิรูประบบการเลือกตั้งให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในปัจจุบันการซื้อเสียงยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญและเป็นไปไม่ได้ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะจัดการกับปัญหาการซื้อเสียงเพียงลำพังเนื่องจากปัญหาการซื้อเสียงเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมากทั้งนักการเมืองและผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (สมบัติ จันทรวงศ์, 2530) ซึ่งในการพัฒนาทางการเมืองจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญเบื้องต้นต่อประชาชนที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้นมาความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ ความเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองในที่นี้ หมายถึงการกระทำร่วมกันของประชาชนที่เห็นเป็นพฤติกรรมร่วมกันอย่างชัดเจน การจะสร้างระบบความเชื่อร่วมกันจนเกิดความเห็นสาธารณะร่วมกันต่อประเด็นทางการเมืองได้นั้น จะต้องสร้างระบบการเรียนรู้ไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้ระบบการเรียนรู้เป็นกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ต้องการขึ้นมาได้

จะเห็นว่า “การพัฒนาการเมือง” ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้นั้น เป็นหน้าที่ที่รัฐต้องจัดทำแผนขึ้น แม้ว่าปัจจุบันแผนพัฒนาการเมืองยังไม่มีรูปร่างชัดเจน แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วเนื้อหาของการพัฒนาการเมืองปรากฏอยู่หลายที่ทั้งจากที่รัฐบาลแถลงไว้ต่อสภาเมื่อเข้ามาบริหารประเทศทั้งในรูปของหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา หรือแม้แต่เนื้อหาของนโยบายที่พรรคการเมืองต่าง ๆ กำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาการเมือง และส่งเสริมประชาธิปไตย ตลอดจนการมีหลักสูตรให้มีการศึกษาทางการเมืองแก่สมาชิกพรรครวมถึงการให้ข่าวสารข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับความรู้ทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญในหลาย ๆ โอกาสโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วไปมักครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศไปพร้อมกัน ได้แก่ ความอ่อนแอของสถาบันการเมือง การพัฒนาสถาบันการเมืองเป็นภารกิจที่ซับซ้อนและใช้เวลานาน สถาบันการเมืองที่ไม่เข้มแข็งอาจไม่สามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและปกครองด้วยหลักการประชาธิปไตยได้เต็มที่ ทศนคติและความเชื่อทางการเมืองที่ไม่เหมาะสม สังคมและวัฒนธรรมที่ไม่สนับสนุนการปกครองประชาธิปไตย อาจทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการเมืองได้ หรือมีทัศนคติที่ไม่เหมาะสมกับหลักการประชาธิปไตย ขาดการศึกษาและการอุดมสมบูรณ์ของประชาชน ประชาชนที่ขาดการศึกษาหรือแข็งแรงอาจไม่สามารถรับรู้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือการเลือกตั้งได้เต็มที่ บริบทประวัติศาสตร์และการเมืองที่ซับซ้อน ประวัติศาสตร์การปกครองและการเมืองที่ซับซ้อนอาจสร้างความซับซ้อนในกระบวนการเลือกตั้งและการปกครอง ทำให้ประชาชนยากที่จะเข้าใจและมี

ส่วนร่วมอย่างเต็มที่ การแทรกแซงของกลุ่มผู้มีอำนาจ: การแทรกแซงของกลุ่มผู้มีอำนาจ เช่น กลุ่มทหารหรือผู้ครอบครองอาจทำให้กระบวนการเลือกตั้งและการปกครองถูกเสียหาย และอาจเกิดความไม่เสถียรภาพในการปกครอง ความไม่เสถียรของระบบทางเศรษฐกิจ: ความไม่เสถียรของระบบเศรษฐกิจสามารถส่งผลกระทบต่อสภาพการเมืองได้ การเศรษฐกิจที่ไม่เป็นสมดุอาจทำให้มีประชาชนที่ยากจนและไม่มีโอกาสเข้าร่วมการเมือง การอิทธิพลจากกลุ่มผู้สนับสนุน: กลุ่มผู้สนับสนุนที่มีอิทธิพลต่อระบบการเมืองอาจส่งผลให้มีการแกว่งขาดในการตัดสินใจทางการเมือง และการขาดการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูล: ปัญหาในการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลสามารถทำให้ประชาชนไม่สามารถรับรู้หรือเข้าใจข้อมูลทางการเมืองได้อย่างถูกต้องและเพียงพอ

ปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยมักมีลักษณะที่คล้ายกัน และมาจากหลายปัจจัย เช่น ความอ่อนแอของสถาบันการเมือง ทศนคติและวัฒนธรรมที่ไม่สนับสนุน การขาดการศึกษาและการอุดมสมบูรณ์ การแทรกแซงจากกลุ่มผู้มีอำนาจ ความไม่เสถียรของระบบทางเศรษฐกิจ และการขาดการสื่อสาร การแก้ไขปัญหานี้ต้องเริ่มจากการสร้างพื้นฐานที่เข้มแข็งสำหรับสถาบันการเมืองและการปกครอง พร้อมทั้งส่งเสริมการศึกษาและการเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองของประชาชน เพื่อให้ผู้ประชาชนมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในกระบวนการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงความสนใจที่ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพลีกรรมเพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในตำบลสันปาม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ในด้านความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสันปาม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นอย่างไร เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสันปาม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา มีความเหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไร และเมื่อประยุกต์ใช้หลักพลี 4 ในการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสันปาม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นอย่างไร เพื่อให้ได้ข้อมูลการรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชน สามารถเป็นประโยชน์ต่อประชาชน และนักการเมืองท้องถิ่น หรือผู้ที่สนใจ นำผลการวิจัยไปใช้ในการรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันปาม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
- 2) เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันปาม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
- 3) เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักพลีกรรมเพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันปาม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 1) เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ได้แก่ การวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2) การวิจัยเชิงปริมาณ

(1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 1 ตำบล 8 หมู่บ้าน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,926 คน

(2) กลุ่มตัวอย่าง ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คิดเป็นจำนวนเต็มได้ประชากรจำนวน 352 คน โดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโรยามาเน (Yamane, 1973, อ้างอิงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2546)

(3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม

(4) การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้ 1) ขอนหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากบัณฑิตศึกษา 2) เดินทางไปแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง และขอให้กลุ่มตัวอย่างส่งข้อมูลกลับมายังผู้วิจัย 3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนแล้วมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

(5) การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และร้อยละ (percentage) 2. วิเคราะห์การรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด 3. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิเคราะห์ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Statistic) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, น.42-43)

3) การวิจัยเชิงคุณภาพ

(1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 20 คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 8 คน กลุ่มที่ 2 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 3 นักการเมืองท้องถิ่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 4 นักรัฐศาสตร์ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง จำนวน 2 รูปหรือคน และกลุ่มที่ 5 นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง จำนวน 2 รูปหรือคน

(2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเจาะลึกเสริมผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ 2. การสร้าง และหาคคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย การสร้างและหาคคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

(3) การเก็บรวบรวมข้อมูล 1. นำหนังสือจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยาถึงผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ 2. สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มเป้าหมายพบปะพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย และแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3. กำหนดนัดหมายวันเวลาที่ จะดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เตรียมตัว และเตรียมเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูล

หลัก และบุคคลอื่นๆ โดยใช้วิธีการบันทึกเทป จดบันทึก และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ทำการสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ โดยการหาความเชื่อมโยงระหว่างกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแต่ละประเด็น แล้วสร้างข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การประยุกต์ใช้หลักพลศาสตร์เพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

(4) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์โครงสร้างสรุปแบบอุปนัย (Inductive Approach) และการตีความ (Interpretation) จากปรากฏการณ์ในพื้นที่ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายการประยุกต์ใช้หลักพลศาสตร์เพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.94 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ด้านการรณรงค์หาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.98 รองลงมา ได้แก่ ด้านกลุ่ม หรือพรรคการเมือง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.95 ด้านอิทธิพลของการสื่อสารมวลชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.94 และด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.87 เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

1) ด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.87 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ท่านตัดสินใจเลือกผู้แทนของท่านที่มีการศึกษาสูง มีมนุษยสัมพันธ์ดีและมีความซื่อสัตย์ เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.97 เท่ากัน รองลงมา ได้แก่ ท่านตัดสินใจเลือกผู้แทนของท่านที่เป็นบุคคลที่นำความเจริญมาสู่ท้องถิ่น และเป็นที่ยอมรับของประชาชนได้ และท่านตัดสินใจเลือกผู้แทนของท่านที่มีความใกล้ชิดประชาชนและพึ่งพาได้ อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ที่เท่ากัน คือ ($\bar{X}$) = 3.91 และท่านตัดสินใจเลือกผู้แทนของท่านที่ออกพบปะประชาชนสม่ำเสมอและมีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นกันเอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.76 เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ

2) ด้านกลุ่ม หรือพรรคการเมือง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.95 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ท่านตัดสินใจเลือกผู้แทนของท่านที่มีนโยบายกลุ่มหรือ พรรคการเมืองที่ชัดเจนและให้ประโยชน์กับประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.97 เท่ากัน รองลงมา ได้แก่ ท่านตัดสินใจเลือกผู้แทนของท่านที่มีนโยบายกลุ่มหรือ พรรคการเมืองด้านการส่งเสริมอาชีพและรายได้ และท่านตัดสินใจเลือกผู้แทนของท่านที่กลุ่มหรือ พรรคการเมืองเคยบริหารงานหรือเคยได้รับเลือกมาก่อนและทำประโยชน์ให้กับประชาชนได้จริง อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ที่เท่ากัน คือ ($\bar{X}$) = 3.96 และท่านตัดสินใจเลือกผู้แทนของท่านที่กลุ่มหรือ พรรคการเมืองที่ท่านชื่นชอบหัวหน้าพรรคหรือหัวหน้ากลุ่มการเมือง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.93 เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ

3) **ด้านอิทธิพลของการสื่อสารมวลชน** โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.95 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ท่านตัดสินใจเลือกผู้แทนของท่านตามข้อมูลที่ได้รับจากหัวหน้างาน หรือผู้บังคับบัญชา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.98 รองลงมา ได้แก่ ท่านตัดสินใจเลือกผู้แทนของท่านตามที่มีอิทธิพลในพื้นที่บอกรมา หรือตามคำแนะนำของหัวหน้างาน หรือผู้นำชุมชนหรือผู้ที่เคารพนับถือแนะนำมา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.97 เท่ากัน และท่านตัดสินใจเลือกผู้แทนของท่านตามข้อมูลที่ได้รับจากเพื่อนที่ทำงาน หรือสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.95 เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ

4) **ด้านการรณรงค์หาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง** โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.89 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ท่านตัดสินใจเลือกผู้แทนของท่านที่เห็นจากการติดตั้งโปสเตอร์ขนาดใหญ่ตามสถานที่สำคัญทั่วชุมชน อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.97 รองลงมา ได้แก่ ท่านตัดสินใจเลือกผู้แทนของท่านจากการใช้สื่อใหม่ในการรณรงค์หาเสียง (เฟสบุ๊ก, ไลน์, อินเทอร์เน็ต, โซเชียล) และมีท่านตัดสินใจเลือกผู้แทนของท่านที่เข้ามาพูดคุยทำความเข้าใจความสนทนากับทุกคนอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ที่เท่ากัน คือ ($\bar{X}$) = 3.91 และท่านตัดสินใจเลือกผู้แทนของท่านที่มีคัทเออร์ตที่โดดเด่น และมีการแจกแผ่นพับ หรือใบปลิว อย่างทั่วถึง และท่านตัดสินใจเลือกผู้แทนของท่านที่มีข่าวปรากฏในสื่อมวลชนตลอดการเลือกตั้ง และการเปิดเวทีปราศรัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.82 เท่ากัน เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ แสดงด้วยค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) และ ค่าเอฟ (f-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความสำคัญทางสถิติจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย สรุปได้ดังนี้

ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีผลทำให้การรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้ง 5 ตัวแปร

3. การประยุกต์ใช้หลักพลธรรมเพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

การประยุกต์ใช้หลักพลธรรมเพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นข้อมูลที่ใช้แนวทางในการตัดสินใจของประชาชนในการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ซึ่งข้อมูลที่น่าสนใจได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 20 คน

ได้แก่ 1) ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 8 คน 2) กำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง จำนวน 4 คน 3) นักการเมืองท้องถิ่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง จำนวน 4 คน 4) นักรัฐศาสตร์ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง จำนวน 2 รูปหรือคน และ 5) นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง จำนวน 2 รูปหรือคน สรุปได้ดังนี้

1) ปัญญาพละ (กำลังความรู้หรือความฉลาด) พลังหรือกำลังที่เกิดจากปัญญา จากความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ความรู้คืออำนาจ ความรู้คือ พลัง ฉะนั้น ความสามารถในการคิดในการทำ ทำให้เกิดพลัง ปัญญาทำให้เกิดพลัง เป็นการทำงานด้วยความรู้หรือปัญญา ความคิดความเข้าใจที่ชัดเจน แยกได้ว่าอะไรคืออะไร รู้ถึงคุณและโทษ สิ่งไหนมีประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ ที่ผู้นำจะต้องนำมาใช้ในการบริหารตนเอง บริหารคน และบริหารงานให้ดำเนินไปได้เป็นปกติ ใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ โดยปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาวะเหตุการณ์ ธรรมชาติ ในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ต่อชุมชนให้มากที่สุด

2. วิริยพละ (กำลังแห่งความเพียร) กำลังความเพียรหรือความขยัน คนมีความขยันต้องมีการกำลังใจเข้มแข็ง อาจกล่าวได้ว่าวิริยพละก็คือกำลังใจนั่นเอง กำลังใจต้องมากคู่กับกำลังปัญญาเสมอ นักการเมืองที่มีกำลังปัญญาแต่ขาดกำลังใจ มักถือนโยบายหลบลภัยหนีปัญหา ประชาชนก็เบือนหน้าหนีการเมืองที่เอาแต่หลบลภัยหนีปัญหา นักการเมืองที่ดีต้องเป็นคนกล้าตัดสินใจ กล้าได้กล้าเสีย ไม่กลัวความยากลำบากที่รอคอยอยู่เบื้องหน้า วิริยพละ (กำลังแห่งความเพียร) จึงเป็นพลังที่เกิดขึ้นเพราะความเพียร เพราะความอดุสาหะ วิริยะ มานะ บากบั่น อดทน ของนักการเมืองที่พยายามทำให้เกิดพลังเหล่านั้นขึ้นมา

3. อนุวัชชพละ (กำลังงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต) มีความซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่การงาน ไม่ประพฤติปฏิบัติไปในทางเสื่อมเสีย เป็นการประพฤติปฏิบัติที่ไม่ทำผิดศีลธรรมอันดี ไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ผิดกฎหมาย และไม่ทำให้ผู้อื่นหรือสังคมเดือดร้อน ถือปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อยระเปียบ กฎหมาย เป็นการประพฤติปฏิบัติที่ไม่ทำผิดศีลธรรมอันดี ไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ผิดกฎหมาย และไม่ทำให้ผู้อื่นหรือสังคมเดือดร้อน ถือปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อยระเปียบ กฎหมาย อย่างเคร่งครัด มีความซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่การงาน มีความประพฤติปฏิบัติที่ไม่ทำผิดศีลธรรมอันดี ถือปฏิบัติตามกฎหมายข้อยระเปียบ กฎหมาย และไม่ทำให้ผู้อื่นหรือสังคมเดือดร้อน

4. สังคหพละ (กำลังสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์) เป็นพลังที่เกิดจากการเป็นผู้ให้ ให้ความเกื้อกูล ให้ความสงเคราะห์ ให้ความเมตตา กรุณา ทำให้มีพลังมาก เป็นกำลังแห่งการสงเคราะห์หรือมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นธรรมที่สำคัญมากสำหรับนักการเมืองผู้ทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่นๆ ถ้านักการเมืองบกพร่องเรื่องมนุษยสัมพันธ์ก็จะมีคนมาเลือกตนเป็นผู้แทน เมื่อไม่มีใครเลือกตนเป็นผู้แทนเขาก็เป็นนักการเมืองไม่ได้ สังคหพละ (กำลังสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์) นั้น เป็นการปฏิบัติงานด้วยใจรัก มีจิตใจที่เปี่ยมด้วยเมตตา กรุณา พรหมวิหาร ให้ความเกื้อกูล ให้ความสงเคราะห์ ให้ความเมตตา กรุณา ทำให้มีพลังมาก เป็นกำลังแห่งการสงเคราะห์หรือมนุษยสัมพันธ์ ผูกพันอบรมวางตนให้ควรค่าแก่การนับถือและเอาเป็นเยี่ยงอย่าง แนะนำผู้อื่นให้เข้าใจแจ่มแจ้งในงานหรือเป็นที่ปรึกษาที่ดี มอบหมายหน้าที่การงานให้ตามกำลังความรู้ สติปัญญา ทำงานให้เกิดผลสำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมาย

5. อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพลธรรมเพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันปาม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา” สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ระดับการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันปาม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันปาม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.94 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ด้านการรณรงค์หาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.98 รองลงมา ได้แก่ ด้านกลุ่ม หรือพรรคการเมือง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.95 ด้านอิทธิพลของการสื่อสารมวลชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.94 และด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.87 เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุมาลี บุญเรือง (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย พบว่า ประชาชนมีระดับการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สถาบันการกล่อมเกลாதทางการเมือง ($\bar{X}$ = 3.58, S.D. = 0.66) คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{X}$ = 3.54, S.D. = 0.69) อิทธิพลของสื่อ ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = 0.64) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = 0.67) พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.66) และนโยบายของพรรคการเมือง ($\bar{X}$ = 3.49, S.D. = 0.73) ตามลำดับ ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

2. การเปรียบเทียบการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันปาม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันปาม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีผลทำให้การรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันปาม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้ง 5 ตัวแปร สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาชาติ ชาติชโย (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการตื่นตัวทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความศรัทธาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านจิตสำนึกในความยุติธรรม ด้านสิทธิเสรีภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2. พบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการตื่นตัวทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานีโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

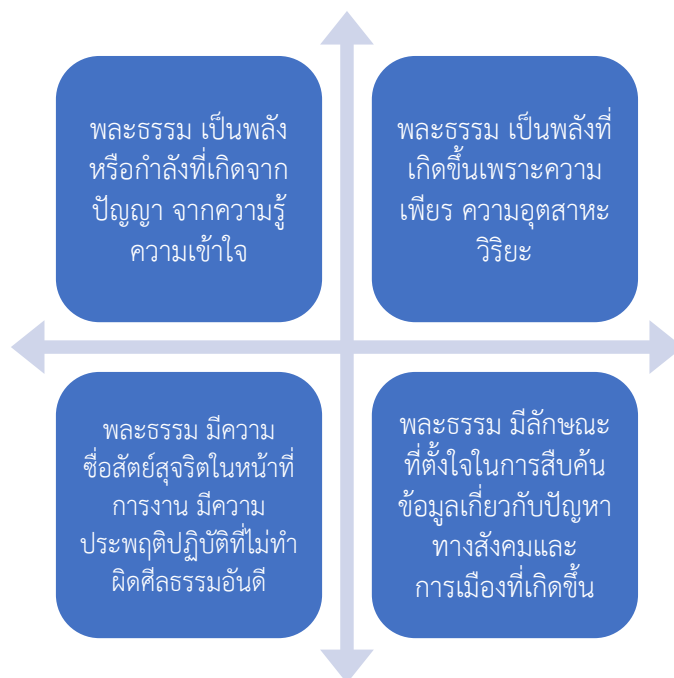
3. การประยุกต์ใช้หลักพลธรรมเพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันปาม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

การประยุกต์ใช้หลักพระธรรมเพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ตามหลักพระ 4 พบว่า ด้านปัญญาพละ เป็นพลังหรือกำลังที่เกิดจากปัญญา จากความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ความรู้คือ อำนาจ ความรู้คือพลัง ฉะนั้น ความสามารถในการคิดในการ ทำ ทำให้เกิดพลัง ปัญญาทำให้เกิดพลัง ด้านวิริยพละ เป็นพลังที่เกิดขึ้นเพราะความเพียร เพราะความอดสาหัส วิริยะ มานะ บากบั่น อดทน ของนักการเมืองที่พยายามทำให้เกิดพลังเหล่านั้นขึ้นมา ด้านอนวัชพละ ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่การงาน มีความประพฤติปฏิบัติที่ไม่ทำผิดศีลธรรมอันดี ถือปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อระเบียบ กฎหมาย และไม่ทำให้อื่นหรือสังคมเดือดร้อน และด้านสังคหพละ มีลักษณะที่ต้งใจในการสืบค้น ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาทางสังคมและการเมืองที่เกิดขึ้นทั้งในระดับประเทศและระดับสากล เขามักมองเห็นถึง การละเมิดสิทธิมนุษยชน ความไม่เท่าเทียมในสังคม การใช้ความเป็นอำนาจในการกีดกันหรือปกป้อง ผลประโยชน์ของกลุ่มบางกลุ่ม และปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและสังคมที่ไม่ยุติธรรม จึงต้องช่วยเหลือและลงมือทำ รู้รับผิชอบ มีความเสียสละเวลาจิตอาสา และสงเคราะห์ผู้อื่นตามกำลังทรัพย์ของตน สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาศรีธัญญ อุทวยโร (ปิ่นอำคา) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักพระ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5” ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพระ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน 1) ด้านภาวะผู้นำตามหลักปัญญาพละ ผู้บริหารควรมีความรู้รอบรู้และมีความสามารถในการบริหาร สถานศึกษาเป็นอย่างดี สามารถที่จะวางแผนและจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามความเหมาะสมมากที่สุด มีความสามารถในการนำหลักพุทธธรรมและทฤษฎีการบริหารแบบตะวันตกมาบูรณาการในการพัฒนา นักเรียน 2) ด้านภาวะผู้นำตามหลักวิริยพละ ผู้บริหารต้องมีความพากเพียร มุ่งมั่น ขยัน อดทน ในการบริหาร สถานศึกษาตามขอบข่ายภาระหน้าที่ทุกประการ มีความอดสาหะในการบริหารโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ ทันสมัยตามยุคไทยแลนด์ 4.0 และใช้กลไกของการประกันคุณภาพการศึกษาตามวงจรของ PDCA 4) ด้าน ภาวะผู้นำตามหลักอนวัชพละ ผู้บริหารต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่มีอคติ ในการบริหารสถานศึกษา ควร บริหารงานด้านงบประมาณให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเกิดประโยชน์ มากที่สุด มีความยุติธรรมในการบริหารงานด้านบุคลากร ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีแก่บุคลากรทุกคนภายใน องค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความตรงต่อเวลา พร้อมปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเคร่งครัด 4) ด้านภาวะ ผู้นำตามหลักสังคหพละ ผู้บริหารต้องมีความเสียสละ แบ่งปัน ด้วยใจที่โอบอ้อมอารี มีวักที่สุภาพไพเราะ สงเคราะห์บุคลากรทุกคน และปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายให้สมควรแก่ฐานะของตน และยังสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของพระสุรเดช คมกัธิ์ปญโญ (อินปิ่น) (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาความคิดเห็นของประชาชน ต่อภาวะผู้นำตามหลักพระ 4 ของผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบล อำเภอพร้าวกะเทียม จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านประชาชนมีความคิดเห็นเห็นว่า ผู้นำ อบต.มีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านวิริยพละ และด้านสังคหพละ สำหรับด้านปัญญาพละ และด้านอนวัชพละประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนมี ความคิดเห็นโดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลแตกต่างกันตามรายได้ ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ และสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ ผู้นำไม่ค่อยมี วิสัยทัศน์ ไม่ลงพื้นที่พบปะชาวบ้านเพื่อสอบถามความต้องการและปัญหาของชาวบ้าน, ผู้นำไม่ค่อยเอาใจใส่ ดูแลต่อความเดือดร้อนของชาวบ้านขาดประชุมชนบอย ผู้นำมีความประพฤติไม่เป็นที่น่าศรัทธาพัวพันกับอบายมุข ไม่มีความซื่อสัตย์ ให้การช่วยเหลือไม่เท่าเทียมกัน ข้อเสนอแนะที่ได้คือ ผู้นำ อบต.ควรแสวงหาความรู้ วิทยาการต่าง ๆ รู้จักพัฒนาตนเองให้มีความสามารถอยู่เสมอ, ควรลงพื้นที่ออกพบปะชาวบ้านเพื่อสอบถาม

ความต้องการและทราบปัญหาของชาวบ้าน, ควรทำตนเป็นที่น่าเคารพศรัทธาไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส ให้การช่วยเหลืออย่างเสมอภาคกัน

6. องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย แสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

7. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพละธรรมเพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันปาม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

- 1) มีนโยบายสร้างการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาให้ประชาชนในพื้นที่ตำบลสันปาม่วง อำเภอเมืองพะเยาตระหนักถึงการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม จริยธรรม และมีศีลธรรมอันดีงาม
- 2) เจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรรับผิดชอบให้ความรู้ความเข้าใจด้านการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ควรมีการวางแผนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ และควรกำหนดเป้าหมายในการส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนทั้งในระยะสั้น และระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1) ควรจัดทำโครงการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจให้แก่ประชาชนในด้านสิทธิหน้าที่รวมถึงอำนาจของการไปใช้สิทธิทางการเมือง การรับรู้ทางการเมือง และออกกฎหมายเพื่อลงโทษผู้ไม่ไปใช้สิทธิทางการเมืองของตนให้รุนแรงมากขึ้น และสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการออกไปใช้สิทธิทางการเมืองของประชาชน

2) ควรร่วมกันสร้างสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริง ที่มองว่าการเห็นต่างทางความคิดเป็นเรื่องปกติในสังคมประชาธิปไตย และไม่จ้องทำลายทำร้ายกันเพียงเพราะความชื่นชอบทางการเมือง วิพากษ์วิจารณ์อย่างสุจริต ปราศจากอคติ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปประเด็น ดังต่อไปนี้

1) ควรทำการศึกษาวิจัย พฤติกรรมทางการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

2) ควรทำการศึกษาวิจัย การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

เอกสารอ้างอิง

- กรณีฐะ กระจับทุกข์. (2564). *การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร*. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2556). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีประชาธิปไตย*. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2544). *การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- พระมหาชาติ ชาติชโย, *การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไปในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี*, การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ 29 เมษายน 2564 : 581 - 590.
- พระมหาเรวัต อคคาทโรล, *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี*. การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ 29 เมษายน 2564 : 570-580.
- พระมหาศรีณญ อุทวยโร (ปันอำคา), (2560). *ภาวะผู้นำตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5*, ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุรเดช คมภิรตบุญ (อินปัน), (2565). *ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำตามหลักพละ ๔ ของผู้อำนวยการบริหารส่วนตำบล อำเภอพร้าวกะเทียม จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมบัติ อารังญวงศ์. (2565). *การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 17, กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- _____. (2554). *การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมอธรรม.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2530). *การเมืองเรื่องการเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2529*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา.
- สุวิมล ติรกันนท์. (2546). *การเลือกใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี บุญเรือง. (2564). *การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป*. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สันทนต์ กรณิ. (2566). *จับทวนสวนกระแส: ผู้นำจากล้านนา, โพสต์ทูเดย์*. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.posttoday.com>.

**การบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงาน
ส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด**
**School administration based on the King's philosophy of Phanamthip Zone
under the Roi Et Provincial learning promotion office**

ณัฐพล วิศาล

Nattapol Wisan

ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี

Thiraphat Thinsandee

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus

E-mail: nataphon.wis@student.mbu.ac.th

Received: 1 December 2024; Revised: 31 December 2024; Accepted: 31 December 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชากลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชากลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ต่างกัน และ 3) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชากลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 118 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ระหว่าง 0.60 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test แบบ Independent และ ค่า F-test (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชากลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราช พบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดโดยรวมเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน และ 3. ข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราช พบว่า 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการนิเทศติดตามผลการดำเนินงาน เป็นต้น 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ คว มีการตรวจสอบติดตามและรายงานผลการใช้งบประมาณอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น 3) ด้านการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควรศึกษาและเข้าถึง การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี เป็นต้น 4) ด้านการบริหารทั่วไป ควรมีระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับระบบฐานข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นต้น

คำสำคัญ: การบริหาร; สถานศึกษา; ศาสตร์พระราชา

Abstract

This research article has the objectives about 1) To study about school administration based on the King's philosophy of Phanamthip zone under the Roi-Et provincial learning. 2) To compare the opinions about school administration based on the King's philosophy of Phanamthip zone under the Roi-Et provincial learning classify by sexes, ages, positions and work experiences. 3) To study suggestions about the school administration based on the King's philosophy of Phanamthip zone under the Roi-Et provincial learning. The samples group of this research are 118 samples. Researching tools is content validity 5 scales survey between 0.670-1.00 reliability equal to 0.89. Analyzing statistics is standard deviation average independent T-Test and F-Test (One-Way ANOVA)

Results:

1. The study of school administration based on the King's philosophy of Phanamthip zone under the Roi-Et provincial learning consider by each issues, ascending order from average high to low are management issue, 2. Comparing results of the school administration based on the King's philosophy are significantly different by static 0.05 and the personnel that have age different educations and work experiences have no different about the opinions of school administration based on the King's philosophy.

3. Suggestions about the school administration based on the King's philosophy found that 1) Academic administrative. Ed sure has to support the involvement of community in monitoring. Develop and fix the course to become more modern. The school course to support the needs of students in community, and event studies for target group sassy the disabilities and gifted students. 2) Budget management issue has to focus on the effectiveness. Constantly monitor and report the results of budget. Use the budget in the plan to for the system of education development, and allocate the budget for teachers' development. 3) Human resources issue, executives have to study more about technologies and innovations, etc. 4) Management issue has to specify the system of schools database.

Keywords: Administration, School; The King's philosophy

1. บทนำ

ศาสตร์พระราชา เป็นศาสตร์ที่ครอบคลุมถึงเรื่อง เอกลักษณ์ของชนชาติไทย เช่น การอ่อนน้อม ถ่อมตน การเป็นสุภาพชน ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นคุณงามความดีของคนไทยที่บรรพชนไทยได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาทรงให้ข้อคิดการประพฤติปฏิบัติตน อย่าคบคนด้วยฐานะคบคนด้วยความดี มีมิตรภาพด้วยความรักความผูกพัน และขอให้มีความกตัญญูรู้คุณต่อบิดามารดาผู้มีพระคุณ ประเทศชาติ และพระมหากษัตริย์เป็นเสมือนองค์ความรู้ที่อยู่คู่แผ่นดินไทย รวมทั้งแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้พระราชทานไว้กว่า 40 ปีที่ผ่านมา เพื่อให้ประชาชนชาวไทยนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและครอบครัว ให้มีภูมิคุ้มกันที่มั่นคงในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งล้วนมุ่งให้ประชาชนทุกคนปฏิบัติตนเป็น “คนดี” ทั้งคิดดี พูดดี ทำดี ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม สุจริต มีวินัย และมีความสามัคคีซึ่งกันและกัน เพื่อ

ร่วมกันพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้า เป็นปึกแผ่นมั่นคงตลอดไป (สำนักส่งเสริมกิจการการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การพัฒนาทางการศึกษาของประเทศถือเป็นความสำคัญเร่งด่วน ที่จำเป็นต้องผลักดันให้เกิดการปฏิรูปอย่างเป็นรูปธรรมทุกด้าน ควบคู่กันไปกับการสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมความดี โดยแสวงหากระบวนการกระตุ้นจิตสำนึกด้านคุณธรรมความดีที่มีอยู่ในตัวทุกคน ให้เกิดการพัฒนาตนเองได้ในที่สุดการปฏิรูปด้านการศึกษา จึงถือเป็นอีกหนึ่งนโยบายสำคัญ ที่รัฐบาลต้องเร่งขับเคลื่อนโดยบูรณาการน้อมนำเอาแนวทาง พระราชดำริศาสตร์พระราชามาปรับใช้ สร้างโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน บ่มเพาะเด็ก เยาวชน นิสิต นักศึกษา อย่างต่อเนื่องจริงจังการน้อมนำเอาแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 มาปรับใช้ หรือ ศาสตร์พระราชากับพัฒนาทางการศึกษา มาเป็นโจทย์สำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาสู่การศึกษาในทุกระดับตามความเหมาะสมให้มากขึ้นด้วยการยกระดับทำให้สถานศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นสถานที่ที่มีคุณธรรมและจริยธรรม เริ่มตั้งแต่ที่ผู้บริหาร มีความซื่อสัตย์สุจริต มีธรรมาภิบาล ความพอเพียงในการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ตุลย์ ณ ราชดำเนิน, 2560)

เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2566 รัฐบาลได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ยกเลิก พ.ร.บ.ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 และประกาศใช้ พ.ร.บ.ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 มีผลบังคับใช้หลังประกาศ 60 วัน และเปลี่ยนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เป็นกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) พ.ศ. 2566 โดยที่การจัดการศึกษาครั้งนี้ เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้น 4 ประเด็นหลักคือ 1) จัดการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง 3) การศึกษาเพื่อพัฒนาสนับสนุนคุณวุฒิตามระบบการและสุดท้ายคือ การจัดการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นตามที่คุณเรียนต้องการ ตรงนี้จะเห็นได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้เรียนในทุกระดับชั้น ซึ่งเมื่อเป็น พ.ร.บ.ส่งเสริมการเรียนรู้แล้ว เราจะจัดการมาศึกษาตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตลอดชีวิต ซึ่งต่างกับ พ.ร.บ.เดิม คือ พ.ร.บ.ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งรับนักศึกษาที่จะมีเป้าหมายตั้งแต่อายุ 15 ปีจนถึง 65 ปีหรือแล้วแต่ผู้เรียนจะเรียนได้ แต่ตอนนี้เปิดโอกาสให้มากขึ้น เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ตั้งแต่อนุบาลอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา ตลอดจนการศึกษาอื่นที่ผู้เรียนมีความต้องการ การจัดการศึกษาตอนนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรในชุมชนส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็น อบต. อบจ. หรือโรงเรียนต่างๆ ภายในสังกัดมาร่วมด้วยช่วยกัน กศน.ตอนนี้เปลี่ยนมาเป็น สกร. เป็นสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ ตั้งแต่ส่วนกลาง คือ ชื่อว่า สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ แต่ถ้าลงมาในส่วนภูมิภาคคือ จังหวัดจะเป็นสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัด ส่วนลงไปอำเภอก็จะเป็นศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ส่วนตำบลก็จะเป็นศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับตำบล เป็นขั้นตอนการบริหารจัดการเป็นลำดับขั้นตอน โดยมีหน่วยงานส่วนกลางในระดับของกระทรวงสนับสนุน ในส่วนของจังหวัดจะต้องดูแลระดับอำเภอและระดับตำบล รวมถึงประสานงานกับเครือข่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่อนุบาลจนถึงตลอดชีวิตตามความต้องการของผู้เรียน (กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน, 2566)

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด ดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีเงื่อนไขข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา/การเรียนรู้ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา โดยจัดการศึกษาใน 3 รูปแบบได้แก่ 1) การศึกษานอกระบบ 2) การศึกษาต่อเนื่อง และ 3. การศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับการจัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งแบ่งการจัดการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับประถมศึกษา, ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยดำเนินการแต่งตั้ง

ครูประจำศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายที่มีเงื่อนไขข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา/การเรียนรู้ เป็นเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจ จึงได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีเงื่อนไขข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา/การเรียนรู้ โดยคาดหวังว่าผลของการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาซึ่งเป็นผู้มีส่วนสำคัญกับการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพื่อใช้เป็นข้อมูลปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีเงื่อนไขข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา/การเรียนรู้

จากที่ได้กล่าวมา แนวทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คือ การน้อมนำศาสตร์พระราชา ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่แสดงถึงความเข้าใจ การเข้าถึงและการพัฒนา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อส่งผลไปยังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพและเป็นการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ต่างกัน
- 3) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มโซนน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 118 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากในบริบทครั้งนี้ประชากรมีจำนวนจำกัด ผู้วิจัยจึงใช้ประชากรทั้งหมด ได้แก่ บุคลากรศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มโซนน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 118 คน
3. ขอบเขตเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา การบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้นำภาระหน้าที่การบริหารงานในโรงเรียน 4 ฝ่าย ตามกฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 39 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ซึ่ง

แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553) ซึ่งมีภาระหน้าที่ 4 ฝ่าย ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง ซึ่งทำให้สถานศึกษาหรือโรงเรียนมีความคล่องตัวในการบริหารงานมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับการบริหารงานโรงเรียนในระบบของการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) โดยนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้กับการบริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชากลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชากลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีลิเคิร์ต (Likert) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชากลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ไว้ดังนี้ 1) นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัยเกษตรร้อยเอ็ด เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากประชากรตัวอย่าง 2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัย 3) ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้ 1) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืน ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง คัดแยกและจัดหมวดหมู่เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล 2) วิเคราะห์การบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชากลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด หาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ทั้งโดยรวมและรายข้อ 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชากลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด กับปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้ค่าที่ t-test แบบ Independent และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) 4) วิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชากลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ระดับการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชากลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชากลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด

การบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชากลุ่มโซนผาน้ำทิพย์	ระดับความคิดเห็น			
	μ	σ	อันดับ	แปลผล
1. ด้านการบริหารงานวิชาการ	3.81	0.77	3	มาก

2. ด้านการบริหารงานงบประมาณ	3.78	0.78	4	มาก
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	3.84	0.79	2	มาก
4. ด้านการบริหารทั่วไป	4.19	0.78	1	มาก
รวมเฉลี่ย	3.90	0.61		มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.90$, $\sigma = 0.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ($\mu = 4.19$, $\sigma = 0.78$) ด้านการบริหารงานบุคคล ($\mu = 3.84$, $\sigma = 0.79$) ด้านการบริหารงานวิชาการ ($\mu = 3.81$, $\sigma = 0.77$) และด้านการบริหารงานงบประมาณ ($\mu = 3.78$, $\sigma = 0.78$)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ

การบริหารสถานศึกษาตาม ศาสตร์พระราชา	เพศ				t	Sig
	ชาย		หญิง			
	μ	σ	μ	σ		
1. ด้านการบริหารงานวิชาการ	3.96	0.77	3.69	0.76	1.89	0.06
2. ด้านการบริหารงานงบประมาณ	3.96	0.76	3.63	0.77	2.32	0.02*
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	4.02	0.78	3.68	0.78	2.37	0.02*
4. ด้านการบริหารทั่วไป	4.44	0.73	3.98	0.77	3.36	0.00*
รวม	4.09	0.57	3.74	0.60	3.24	0.00*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอายุ

ความคิดเห็น	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการบริหารงาน วิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	0.07	2	0.036	0.059	0.943
	ภายในกลุ่ม	69.87	115	0.608		
	รวม	69.94	117			
2. ด้านการบริหารงาน	ระหว่างกลุ่ม	0.71	2	0.36	0.58	0.56

งบประมาณ	ภายในกลุ่ม	70.52	115	0.61		
	รวม	71.23	117			
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	0.76	2	0.38	0.59	0.55
	ภายในกลุ่ม	73.14	115	0.64		
	รวม	73.90	117			
4. ด้านการบริหารทั่วไป	ระหว่างกลุ่ม	8.26	2	4.13	7.53	0.00*
	ภายในกลุ่ม	63.03	115	0.55		
	รวม	71.29	117			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	1.35	2	0.67	1.84	0.16
	ภายในกลุ่ม	42.11	115	0.37		
	รวม	43.46	117			

จากตารางที่ 3 พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอายุ โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามระดับการศึกษา

การบริหารสถานศึกษาตาม ศาสตร์พระราชา	ระดับการศึกษา					
	ปริญญาตรี		สูงกว่า ปริญญาตรี		t	Sig
	μ	σ	μ	σ		
1. ด้านการบริหารงานวิชาการ	3.80	0.80	3.85	0.71	-0.30	0.77
2. ด้านการบริหารงานงบประมาณ	3.74	0.83	3.86	0.65	-0.72	0.47
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	3.81	0.81	3.91	0.77	-0.62	0.53
4. ด้านการบริหารทั่วไป	4.16	0.78	4.26	0.78	-0.63	0.53
รวม	3.88	0.65	3.97	0.52	-0.73	0.47

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ความคิดเห็น	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการบริหารงาน วิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	0.07	2	0.03	0.06	0.95
	ภายในกลุ่ม	69.88	115	0.61		
	รวม	69.95	117			
2. ด้านการบริหารงาน	ระหว่างกลุ่ม	0.73	2	0.36	0.59	0.56

งบประมาณ	ภายในกลุ่ม	70.50	115	0.61		
	รวม	71.23	117			
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	1.49	2	0.75	1.18	0.31
	ภายในกลุ่ม	72.40	115	0.63		
	รวม	73.89	117			
4. ด้านการบริหารทั่วไป	ระหว่างกลุ่ม	1.86	2	0.93	1.54	0.22
	ภายในกลุ่ม	69.43	115	0.60		
	รวม	71.29	117			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.85	2	0.42	1.14	0.32
	ภายในกลุ่ม	42.61	115	0.37		
	รวม	43.45	117			

จากตารางที่ 5 พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามประเภทการดำเนินงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด

3.1 ด้านการบริหารงานวิชาการ ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการนิเทศติดตามผลการดำเนินงาน ควรพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น และควรมีการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น ผู้ที่บกพร่องในด้านต่าง ๆ ผู้มีความสามารถพิเศษ การจัดการศึกษาทางเลือก

3.2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ ควรมีการบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบติดตามและรายงานผลการใช้งบประมาณอย่างสม่ำเสมอ นำผลการประเมินด้านงบประมาณมาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ และควรจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาครูอย่างเหมาะสม และเพียงพอ

3.3 ด้านการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควรศึกษาและเข้าถึงการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี สนับสนุนครูในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา นำผลการประเมินไปใช้พัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3.4 ด้านการบริหารทั่วไป ควรมีระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับระบบฐานข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ฯ และควรพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ฯ ให้เหมาะสมและเอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา

5. อภิปรายผล

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเรื่องนี้แล้ว ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารการศึกษาเพื่อความยั่งยืนจะต้องมุ่งเน้นในการสร้างความรู้ให้กับคน ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญโดยเน้นสร้างความพร้อมให้กับคนให้มีทักษะ ทศณะคติ ความรู้และมีค่านิยมที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นและทำงานในสังคม

อย่างยั่งยืน สำหรับกระบวนการทางการบริหารนั้น ผู้บริหารจะต้องสร้างวิสัยทัศน์ที่มีความสมดุลระหว่างสุขภาวะของมนุษย์และเศรษฐกิจ กับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายโดยการดำเนินการควรดำเนินงานภายใต้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาผู้ปกครองและชุมชน ในด้านการศึกษาจะมองไปถึง หลักสูตร สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมทางการศึกษาควรนำแหล่งทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการนำองค์ความรู้ภายในชุมชนมาเป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา สื่อการจัดการเรียนการสอนตามภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นต้น ซึ่งในการบริหารต้องปรับน้ำหนักรองแต่ละเรื่องให้เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมและสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรินดา โตเขียว และ นิษฐ์วิทย์ จิรโรจน์ ภิญโญ (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กตามศาสตร์พระราชา ผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กตามศาสตร์พระราชา คือการบริหารงานด้วยทางสายกลาง ซึ่งประกอบด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการทำงานของพระราชฯ เพื่อให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภา อำนวนรัตน์ (2563) แนวทางการพัฒนาบทบาทในการบูรณาการศาสตร์พระราชาด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาด้านบทบาทปัจจุบันของผู้บริหารในการบูรณาการศาสตร์พระราชาด้านหลักของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรเพศชายมีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด มากกว่าบุคลากรเพศหญิง อาจเป็นเพราะการร่อนนำเอาศาสตร์พระราชา มาปรับใช้ในการบริหาร การศึกษาถือเป็นสิ่งสำคัญ ขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาให้มากขึ้น และจะช่วยยกระดับทำให้สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่มีคุณธรรมและจริยธรรม เริ่มตั้งแต่ที่ผู้บริหาร มีความซื่อสัตย์สุจริต มีธรรมาภิบาล ความพอเพียงในการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด ครูถือว่าเป็นผู้ที่สำคัญที่จะนำหลักการนี้ลงสู่ผู้เรียนและการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะส่งผลถึงประสิทธิภาพของสถานศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel, 2001) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่าการบริหาร หมายถึง กระบวนการที่มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้เช่น การตัดสินใจการสร้างแรงจูงใจ ภาวะผู้นำโดยการบริหารต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาและสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคตด้วย ส่วนความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา กลุ่มโซนผาน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การร่อนนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา จะช่วยพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถบริหารจัดการและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งส่งผลสู่การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สอดคล้องกับแนวคิดของ คณะกรรมการโครงการเฉลิมพระเกียรติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (2560) ที่กล่าวว่า ศาสตร์ของพระราชฯ คือ องค์ความรู้ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศาสตร์ของพระราชฯครอบคลุมเรื่องน้ำ ป่าไม้ ดิน การเกษตร การส่งเสริมอาชีพ สาธารณสุข สวัสดิการสังคม การศึกษา การคมนาคม การสื่อสาร สิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นวัตกรรม และเศรษฐกิจพอเพียง อาจกล่าวได้ว่า ศาสตร์ของพระราชฯเป็นองค์ความรู้ที่ช่วย

เกื้อหนุนชีวิตความเป็นอยู่ในทุกด้านของพสกนิกรของพระองค์ และเป็นแนวทางในการพัฒนาและการบริหารประเทศแบบยั่งยืน ศาสตร์ของพระราชาเป็นองค์ความรู้ที่ได้สะสมและพัฒนาเป็นลำดับขั้นตอนมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนานถึง 70 ปี ศาสตร์ของพระราชาเป็นศาสตร์ที่ทันสมัย มีศูนย์กลางการเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาอยู่ที่การพัฒนาคน และการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืนบนพื้นฐานของความพอเพียง และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจินตนา ตรงประสิทธิ์ (2560) แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชา iva การพัฒนาประเทศจำเป็นอย่างมาก ที่ต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพคนเพราะคนเป็นทุนทางสังคมและทุนทางเศรษฐกิจ จากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ช่วงการพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550- 2554) ในการพัฒนาโดยการน้อมนำแนวพระราชดำริ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวปฏิบัติที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ส่งผลให้ทุกภาคส่วนของสังคมต้องหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคน โดยกระบวนการของการศึกษาไทย เพราะการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน เพื่อให้เศรษฐกิจเติบโต และสังคมได้รับการพัฒนาโดยเฉพาะการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการจัดการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะ เป็นการสร้างโอกาสและยกระดับการศึกษาเป็นการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพคนหรือเป็น ” การพัฒนาทุนทางปัญญาของมนุษย์” ให้เป็นพลังงานขับเคลื่อน ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ และยังเป็นการจัดการศึกษาให้กับประชาชนทุกคนได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ให้มีโอกาสด้านการศึกษาและการศึกษาตลอดชีวิต ฉะนั้นแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามศาสตร์พระราชาจึงมีความสำคัญ

6. องค์ความรู้ใหม่

ศาสตร์พระราชากับการบริหารสถานศึกษา สถาบันการศึกษาเป็นต้นทางสำคัญสำหรับการพัฒนาคน ประกอบกับโลกในยุคของการเปลี่ยนแปลง และแข่งขัน สถานศึกษาภายใต้ผู้บริหาร และครูอาจารย์ จึงมีความสำคัญยิ่งสำหรับการแสวงหาแนวทาง หรือนวัตกรรมใหม่ เพื่อสร้างคน และสร้างชาติ ที่น่าสนใจการบริหารจัดการในทุกมิติ ที่จะทำให้การศึกษาของชาติก้าวทันการเปลี่ยนแปลงได้นั้น ผู้บริหารต้องตระหนัก และให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือนำหลักธรรมาภิบาล มาเป็นแนวทาง ทั้งนี้ เพราะศาสตร์พระราชาเป็นต้นทางที่สำคัญสำหรับการสร้างพลังร่วมสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้เป็นรูปธรรม

7. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพมหานคร: เดอะบุคส์.กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน.
- คณะกรรมการโครงการเฉลิมพระเกียรติของสถานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). *ศาสตร์ของพระราชา : ผู้นำโลกในการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ฐรินดา โตเขียว และ นิษฐ์วดี จิรโรจน์ภิญโญ. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กตามศาสตร์พระราชา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(2): 500.
- ตุลย ญ ราชดำเนิน. (2560). *ศาสตร์พระราชาสู่สถานศึกษา*. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2566, จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=49983&Key=hotnew>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *การทรงงานพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.

- สำนักส่งเสริมกิจการการศึกษา. (2560). *แนวทางการดำเนินงาน โครงการสถานศึกษาน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุจินตนา ตรงประสิทธิ์. (2560). *การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*.
- โสภา อำนวยรัตน์. (2563). *แนวทางการพัฒนาบทบาทในการบูรณาการศาสตร์พระราชาด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ. ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 4(1): 75-87.
- Hoy, K. and Miskel, G. (2001). *Education Administration : Theory, Research, and Practice*. 6th ed. New York: Random House.

การส่งเสริมสุขภาพองค์รวมแก่เยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา
Promoting holistic health for youth according to Buddhism

พระครูกิตติพิพัฒน์

Phrakru Kittipipat

สุทธิพันธ์ อรัญญวาส

Suthiphan Aranyawat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

Mahachulakornrajavidyalaya University, Roi Et Buddhist College

E-mail: dwngdithanci@gmail.com

Received: 18 April 2024; Revised: 31 December 2024; Accepted: 29 December 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการส่งเสริมสุขภาพองค์รวมแก่เยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนที่ปฏิบัติตามหลักธรรมที่ทำให้มีอายุยืนยาว (อายุวัณณธรรม หรืออายุสธรรม) จะช่วยให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ปราศจากโรคภัยเบียดเบียน หรือมีโรคภัยน้อย วิธีการปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าว เช่น ออกกำลังกาย รับประทานอาหารที่สะอาด และมีประโยชน์ เป็นต้น การที่มีสุขภาพจิตที่ดีในระดับการอยู่ร่วมกันในสังคม เยาวชนต้องมีความรัก ความเมตตา ปราณนาดีต่อผู้อื่น รู้สึกสงสารและช่วยเหลือคนอื่นเมื่อเห็นเขาได้รับความลำบาก รู้สึกยินดีและแสดงความยินดีต่อความสำเร็จของผู้อื่น และวางใจเป็นกลาง เพราะเข้าใจกฎแห่งกรรม ไม่ยินดีหรือยินร้าย ไม่ซ้ำเติมผู้อื่นเวลาที่เขาเป็นทุกข์, เยาวชนต้องรู้จักเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้จักนำวิธีการคิดตามหลักพระพุทธศาสนา คือ โยนิโสมนสิการไปใช้หรือประยุกต์ใช้ทั้งในการแก้ปัญหา รักษาสืบต่อ และพัฒนา ส่วนศีล 5 จะช่วยป้องกันไม่ให้เยาวชนสร้างปัญหาทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมให้สังคมมีความสุข

คำสำคัญ: การส่งเสริม; สุขภาวะ; เยาวชน; พระพุทธศาสนา

Abstract

This academic article aims to study the promotion of holistic health for youths according to Buddhism. The results of the study found that youths who follow Dhamma principles that ensure longevity (Ayuvaddhana-dhamma - Ayussa-dhamma=things conducive to long life) will help to have a healthy body, free from disease and encroachment or have few illnesses. The ways followed these principles, such as exercising and eating clean food and useful, etc., to have good mental health at the level of living together in society. Youths must have love, kindness, and good wishes for others, feel pity and help others when see them suffering, feel happy and congratulate others on their successes and be neutral, because understand the law of karma not pleased or displeased, do not aggravate others

when they are suffering. Youth must know how to learn throughout their lives, know how to use the Buddhist thinking method, namely Yonisomanasikāra to solve problems, maintain and develops. The 5 precepts (Silas) will help to prevent youth from creating problems for themselves and others, promote a peaceful society.

Keywords: Promoting; Health; Youth; Buddhism

1. บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมุ่งการพัฒนาประเทศในลักษณะแบบทุนนิยม กล่าวคือ เน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยเชื่อว่าเมื่อเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นจะส่งผลต่อการพัฒนาในด้านอื่นๆ ให้เจริญตามไปด้วย แต่ในความเป็นจริงไม่เป็นเช่นนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงความพร้อมของคนในชาติ ตลอดจนไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของภูมิสังคมของประเทศ จึงนำไปสู่ภาวะวิกฤตในที่สุดและส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในหลายๆ ด้าน นับตั้งแต่ครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุด ความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของครอบครัวเริ่มเปลี่ยนไป พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในต่อการทำงาน ต้องแข่งขันกันทำงานหารายได้ เพื่อนำมาเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว เป็นเหตุให้ชีวิตในแต่ละครอบครัวใช้เวลาอยู่ร่วมกันน้อยลง โอกาสที่จะมีเวลาเอาใจใส่อบรมเลี้ยงดูบุตรหลานน้อยลง บิดามารดาต้องแยกตัวออกมาจากครอบครัวใหญ่ เพื่อเข้ามาประกอบอาชีพ กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว เมื่อบิดามารดาไม่มีเวลาอยู่กับบุตร ก็ทำให้เด็กมีเวลาอยู่นอกบ้านอยู่กับเพื่อนมากขึ้น ซึ่งมีความเสี่ยงในการถูกมอมเมาจากสิ่งแวดลอมรอบตัวเด็ก ที่พยายามจะแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กที่ขาดความอบอุ่น หรือถูกชักชวนให้เดินไปในทางเสื่อม ได้ง่าย เช่น การชักจูงให้เด็กติดเกมส์ การชักจูงให้เด็กใช้ยาเสพติดเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน หรือการไม่มีผู้ใหญ่ให้คำแนะนำให้การคบเพศตรงข้าม ก็จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งทำให้เกิดปัญหาสังคมด้านอื่นตามมา เช่น การตั้งครรภ์ยังไม่พร้อม ส่งผลให้มีการทำแท้งมากขึ้น หรือมีปัญหาลูกถูกทอดทิ้งเป็นจำนวนมาก ทำให้รัฐบาลและหน่วยงานต่างๆ พยายามคิดแนวทาง นโยบายมาเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับเด็กและเยาวชนมากมาย (วรวิทย์พรหมสุนทร, 2552: 2)

นอกจากปัญหาสังคมที่กล่าวมาแล้วนี้ยังมีปัญหาอื่นๆ โดยเฉพาะปัญหาโรคอ้วนในวัยเด็กและปัญหาเด็กติดเกม ซึ่งผู้เขียนจะได้นำเสนอในมิติของสุขภาวะองค์รวม ได้แก่ กาย จิต ปัญญา สังคม

โรคอ้วนในเด็กวัยเรียนเป็นประเด็นปัญหาทางสุขภาพที่สำคัญซึ่งกำลังมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สาเหตุเกิดจากปัจจัยที่ซับซ้อนร่วมกันของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมทำให้วิถีชีวิตของเด็กเปลี่ยนแปลงไป เด็กถูกชักจูงให้บริโภคอาหารที่ให้พลังงานสูงหรือออกกำลังกายน้อยลง เป็นผลให้เกิดความไม่สมดุลของการเผาผลาญพลังงานในร่างกาย ทำให้เกิดการสะสมของไขมันในร่างกายเกิดโรคอ้วน โรคอ้วนมีผลกระทบต่อนสุขภาพของเด็กทั้งในด้านร่างกาย จิตใจและสังคม พยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในด้านการสร้างเสริมสุขภาพแก่เด็กวัยเรียน ด้วยการเพิ่มศักยภาพของตัวเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชนในการทำให้เด็กวัยเรียนที่เป็นโรคอ้วนมีพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพด้านการบริโภคอาหารและออกกำลังกายที่เหมาะสมในการควบคุมน้ำหนักตัว เน้นให้ทุกภาคส่วนเข้าใจถึงสภาพปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาโรคอ้วนในเด็กวัยเรียนอย่างยั่งยืน บทความนี้จะนำเสนอความหมายของโรคอ้วน ปัจจัยที่ทำให้เกิดโรคอ้วนในเด็กวัยเรียนผลกระทบของโรคอ้วน และบทบาทพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยเรียนที่มีโรคอ้วน (จารุณี นุ่มพูล, 2558: 1)

ในยุคที่คอมพิวเตอร์กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเยาวชนก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้กันอย่างแพร่หลายเพื่อให้สามารถก้าวทันโลกในปัจจุบันโดยใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ใช้เพื่อความสะดวกเพลิดเพลินผ่อนคลายและเพื่อการติดต่อสื่อสารที่เป็นไปอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเทอร์เน็ตที่มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายทั้งในด้านการศึกษาค้นคว้าและการสื่อสารและเพื่อความบันเทิงนักเรียนระดับประถมในหลายโรงเรียนเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากเครื่องคอมพิวเตอร์สามารถสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตใช้งาน E-Learning เพื่อการศึกษาเรียนรู้โปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะอย่างรอบด้านแต่นอกห้องเรียนเยาวชนมักเลือกใช้ประโยชน์เฉพาะด้านความบันเทิงมากเกินไปจนความเหมาะสมเช่นการสนทนาออนไลน์การดูหนังฟังเพลงการเล่น เกมคอมพิวเตอร์ออนไลน์ เป็นต้น เกมคอมพิวเตอร์ได้ถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้มีประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าและการสื่อสารและให้ความบันเทิงควบคู่ไปกับการพัฒนาเทคโนโลยีที่ไม่หยุดนิ่งทำให้เยาวชนนิยมเล่นเกมคอมพิวเตอร์มากขึ้น (ปณณธร ชัยวรรัตน์ และดลฤดี เพชรขว้าง, 2566: 40-41) ในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตของเราต้องเปลี่ยนตามอย่างปฏิเสธไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นสมาร์ตโฟนที่เกือบทุกคนสามารถถือได้ โซเชียลมีเดียรูปแบบต่างๆ ความไวและการเข้าถึงของอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีพลโลกอื่นๆ ปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่มีการพูดถึงกันมากขึ้นเรื่อยๆ คือ การเสพติดเกม ช่วงอายุของคนที่เสพติดเกมมักเป็นเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นเด็กชั้นประถม มัธยม ไปจนถึงนักศึกษา แม้แต่ผู้ใหญ่เองก็สามารถเป็นโรคเสพติดเกมได้เช่นกัน ในปัจจุบันการเสพติดเกมจัดเป็นโรคอย่างหนึ่ง ผลเสียที่ตามมาจากการเสพติดเกมเกิดทั้งกับตัวเด็ก ครอบครัว ไปจนถึงสังคมส่วนรวม ดังนั้นการให้สังคมมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับโรคนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อที่คนในสังคมจะได้ให้ความช่วยเหลือเด็กตั้งแต่แรกเริ่ม ทั้งการป้องกัน รักษา และฟื้นฟู (แพทย์หญิงปราณี ปวีณชนา, ม.ป.ป.: ออนไลน์)

สภาพปัญหาด้านสุขภาพในปัจจุบัน มีปัจจัยสาเหตุของปัญหามากมายหลากหลายปัจจัย ทั้งปัจจัยด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัญหาในระบบสุขภาพเอง เป็นต้น อีกทั้งในปัจจุบันนี้สถานะทางสุขภาพของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบ และสาเหตุของปัญหาไปจากอดีตที่ผ่านมา เนื่องจากปัจจุบันสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพของคนไทยนั้น มีเพิ่มขึ้นมากมาย อาทิ สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ สภาพทางสังคม การศึกษา การเมืองสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ พันธุกรรม จิตวิทยา วิธีการดำรงชีวิต ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและพฤติกรรมของคนในชุมชน ล้วนแต่เป็นสาเหตุที่เสี่ยงต่อการเป็นโรค ภัย ไข้ และเจ็บ เกิดโรคระบาด มีการกระจายของโรคใหม่ๆ ที่ร้ายแรง ปัญหาสุขภาพจิต ยาเสพติด ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญในปัจจุบันทั้งสิ้น และมีนักวิชาชีพและนักวิชาการทางด้านสาธารณสุขหลายท่าน กล่าวว่าปัญหาสุขภาพส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นนั้นมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนแต่ละคน และการที่จะป้องกันปัญหา ควบคุมปัญหา รวมถึงลดความรุนแรงของปัญหา ได้เป็นอย่างดีนั้น ต้องใช้รูปแบบวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละคน

การส่งเสริมสุขภาพ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมต่างๆ หลายประการที่มีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพ (health-related behavior) ของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานหรือองค์กรที่บุคคลนั้นมีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพจะมีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบและสภาพการณ์การดำรงชีวิต(condition of living) อันได้แก่ สภาพด้านที่อยู่อาศัย การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การทำงาน สิ่งแวดล้อมทั้งด้านธรรมชาติ ด้านสังคมรวมทั้งรูปแบบของวิถีการดำเนินชีวิต (lifestyle) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุของปัญหาสุขภาพที่เป็นสาเหตุของการเจ็บป่วยหรือการตายในปัจจุบันและในอนาคต จะเห็นว่าพฤติกรรมเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประชาชนทุกคน ดังนั้นวิธีการที่ดีที่สุดในการป้องกันมิให้ปัญหาทางสุขภาพต่างๆ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น เกิดขึ้นหรือเป็นปัญหาก่อให้เกิดความรุนแรงมากขึ้น ก็คือวิธีการในการส่งเสริมสุขภาพให้แก่

ประชาชนเพื่อให้ประชาชนสร้างเสริมสุขภาพด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องต่อเนื่องและเหมาะสมกับประชาชนแต่ละคน (ปริญา จิตอร่าม, 2561: 65)

คำว่า “สุขภาพ” กับ “สุขภาวะ” ถูกใช้ในความหมายทั้งเหมือนและแตกต่างกัน กล่าวคือ สุขภาพ หมายถึง การมีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ หรือภาวะที่ปราศจากโรคภัยเบียดเบียนนั่นเอง ส่วน สุขภาวะ มักใช้ในความหมายความสุขแบบองค์รวม ได้แก่ ภาวะที่มีความสุขด้านกาย จิต ปัญญา สังคม ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงหลักสุขภาวะแนวพุทธจึงสามารถศึกษาคำสอนตั้งแต่สุขภาวะเบื้องต้นคือการมีสุขภาพกายแข็งแรง สมบูรณ์ จนถึงความสุขในระดับสูงสุดคือภาวะที่จิตปราศจากกิเลส ส่วนมิติการส่งเสริมสุขภาวะ สุขภาวะวิถีพุทธ หมายถึง การใช้หลักพุทธธรรมเป็นองค์ประกอบของการสร้างแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาให้เกิดสุขภาวะที่ดี ทั้งนี้หลักการสำคัญที่เชื่อมโยงให้เกิดการสร้างสุขภาวะวิถีพุทธคือการทำความเข้าใจระบบองค์รวมของความสัมพันธ์ที่จะสร้างให้เกิดสุขภาพ ซึ่งอาจแบ่งออกเป็นกลไก ภายในคือการกำหนดความคิดและการสร้างปัญญาให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายและสภาพแวดล้อมที่จะเอื้อให้เกิดสุขภาวะที่ดี ขณะที่กลไกภายนอกคือการเรียนรู้ข้อกำหนดและองค์ความรู้ที่จะสามารถ ผักผ่อนให้ร่างกายสร้างวิถีปฏิบัติที่จะนำมาสู่การมีสุขภาวะที่ดีได้ อย่างไรก็ตามการพิจารณากรอบคิดเกี่ยวกับสุขภาวะวิถีพุทธ ควรยกระดับสู่การทำความเข้าใจลักษณะของชีวิต ซึ่งจะช่วยให้เห็นความหมายและเป้าหมายของการสร้างสุขภาวะวิถีพุทธ ทั้งนี้โดยมีกรอบแห่งปัญญาเป็นฐานความคิด (ชลวิทย์ เจียรจิตต์ สายชล ปัญญชิต, 2565: 89)

ดังนั้นผู้เขียนจึงสนใจศึกษาการส่งเสริมสุขภาวะแก่เยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา เพราะเยาวชนมีความสำคัญในฐานะเป็นทรัพยากรบุคคลที่เป็นกำลังหรืออนาคตของชาติ และพระพุทธศาสนามีคำสอนที่เหมาะสมในการสร้างเสริม พัฒนาสุขภาวะ เพื่อความสุขอย่างสมดุล การส่งเสริมให้เยาวชนมีสุขภาวะที่ดีนอกจากจะเป็นผลดีต่อเยาวชนแล้วยังมีความสำคัญในฐานะได้ส่งเสริมให้เยาวชนมีความพร้อมในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าด้วย

2. สุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนา

ตามหลักพระพุทธศาสนา ชีวิตของมนุษย์มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งทั้งหลายตามหลักปัจจุสมุปบาท การพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งเพื่อความสุขแห่งชีวิตนั้นไม่ใช่การพัฒนาที่ถูกต้อง ชีวิตต้องได้รับการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ กาย ศีล จิต และปัญญา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สุขภาพทางกาย (Physical) ได้แก่ ร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และมีสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ดี สะอาด ปลอดภัยเช่น มีน้ำสะอาด อากาศบริสุทธิ์ ป่าไม้สมบูรณ์สวยงาม ที่อยู่อาศัยสะอาดไม่มีขยะมูลฝอยเน่าเหม็น อาหารสะอาดถูกหลักอนามัย เป็นต้น ผู้ที่มีความสุขด้านนี้ เรียกว่า “ภาวีกายบุคคล” หรือบุคคลผู้มีกายเจริญแล้ว

2. สุขภาพทางสังคม หรือ ศีล (Moral) ได้แก่ มีสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรมมีการจัดการเพื่อความสุขความเจริญของบุคคลในสังคม ปราศจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกันผู้ที่มีความสุขด้านนี้เรียกว่า “ภาวิตศีลบุคคล” บุคคลผู้มีศีลเจริญแล้ว

3. สุขภาพทางจิตใจ (Emotional) ได้แก่ มีส่วนประกอบทางด้านคุณธรรมและความดีงามทั้งหลายภายในจิตใจ ได้แก่ ความมีเมตตากรุณาความขยันหมั่นเพียร อุตุน มีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุข ผ่องใส เป็นต้น ผู้ที่มีความสุขด้านนี้เรียกว่า “ภาวิตจิตบุคคล” บุคคลผู้มีจิตใจเจริญแล้ว

4. สุขภาพทางปัญญา (Intellectual) ได้แก่ มีสติปัญญา ความเชื่อความรู้ ความนึกคิด ความเห็น ความเข้าใจชีวิตและโลกอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง สามารถอยู่กับความเป็นจริงของโลกและชีวิตได้อย่างปกติสุขและอย่างเข้าใจ ผู้ที่มีความสุขด้านนี้เรียกว่า “ภาวิตปัญญาบุคคล” บุคคลผู้มีปัญญาเจริญแล้ว

บุคคลผู้ที่ฝึกฝนตนเองตามหลักภาวนาทั้ง 4 ประการ นี้ ย่อมได้รับความสุขทั้งที่เป็นโลกียะสุขหรือเป็นความสุขที่เกิดจากกิเลสความทุกข์ของสัตว์และมนุษย์ผู้เสพกามคุณ 5 ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสที่น่าปรารถนา น่ารักใคร่ น่าชอบใจ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุธรรมทั้งหลาย ที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงได้ง่าย มิใช่ความสุขที่แท้จริง เป็นความสุขเพียงชั่วคราวและจะต้องแสวงหาสิ่งแปลกใหม่อยู่ร่ำไปและย่อมเข้าถึงโลกุตระสุข ได้แก่ความสุขที่เกิดจากความสิ้นไปแห่งกิเลสตัณหาเป็นความสุขที่สัมพันธ์กับความรู้สึทางจิตใจและปัญญาที่รู้จริง มีลักษณะสงบและดำรงอยู่ที่ยาวนานเป็นความรู้สึกับบรมสุขหรือภาวะแห่งการปล่อยวางไม่ยึดติดในตัวตน เรียกว่าเป็นความสุขของผู้ประพตธรรมหรือพระอริยบุคคล อันได้แก่ นิพพานอันเป็นความสุขอย่างยิ่ง (พระชัชวาลย์ ศรีสุข, อ้างใน พระครูวาปีจันทคุณ (อัสเจริย์ จันทวณฺโณ), 2559: 27-28)

1) หลักธรรมที่ส่งเสริมสุขภาพกาย

อายุวัฒนธรรม 5

อายุ คือ ภาวะสืบต่อ ชับเคลื่อนชีวิตให้ดำรงอยู่ได้หรือดำเนินต่อไปได้ เป็นไวพจน์ของชีวิต อายุวัฒนธรรม หรืออายุสธรรม (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/22/126/206) คือธรรมที่ช่วยให้อายุยืน มี 5 ประการ ได้แก่

- 1) สปปายการี สร้างสปปายะ คือ ทำอะไร ๆ ให้เป็นที่สบายเกื้อกูลแก่สุขภาพ
- 2) สปปายะ มัตตัญญู แม้ในสิ่งที่สบายนั้นก็รู้จักประมาณ ทำแต่พอดี
- 3) ปณิตโภชี บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย (เช่น เคี้ยวให้ละเอียด)

4) กาลจารี ประพฤติตนให้เหมาะสมในเรื่องเวลา เช่น รู้จักเวลา ทำถูกเวลา ทำเป็นเวลา ทำพอเหมาะแก่เวลา

5) พรหมจารี รู้จักถือพรหมจรรย์ตามควร (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553: 21)

อายุสธรรมเป็นแนวคิดหรือหลักปฏิบัติเพื่อสร้างสุขนิสัยที่ครอบคลุมกระบวนการดำเนินชีวิตทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นที่มีอยู่คู่กับชีวิตตลอดเวลาตามธรรมชาติของชีวิต โดยคำนึงถึงความปลอดภัย การมีสุขภาพสมบูรณ์ โดยการสร้างสมดุลตามกฎธรรมชาติแบบองค์รวม อันประกอบด้วยร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา หลักพระพุทธศาสนากล่าวถึงกระบวนการของชีวิตว่าเป็นไปตามกฎธรรมชาติ กล่าวคือ ชีวิตมีลักษณะเป็นองค์ประกอบที่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยอยู่ทุกขณะ ดังนั้น การสร้างเหตุปัจจัยที่ดีให้กับกระบวนการดำเนินชีวิตนั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับมนุษย์แล้วการสร้างสุขนิสัยเพื่อการบริหารและควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออกอยู่ตลอดเวลาจึงถือได้ว่าเป็นรากฐานของชีวิต เป็นการสร้างปัจจัยแวดล้อมและเกื้อหนุนกระบวนการดำเนินชีวิตให้เป็นไปอย่างพอเหมาะพอดี โดยคำนึงถึงสมดุลของธรรมชาติภายในชีวิตและธรรมชาติภายนอกชีวิตซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันตามกฎธรรมชาติเป็นสำคัญ ด้วยการสร้างองค์ความรู้หรือหลักคิดที่มีสติปัญญากำกับกระบวนการรับรู้ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากผัสสะ เพื่อการรู้เท่าทันความจริงของชีวิตในฐานะเป็นองค์ประกอบหรือทรัพยากรของธรรมชาติที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับทรัพยากรอื่นๆ ในกฎธรรมชาติเดียวกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ หลักพื้นฐานของชีวิตเกิดจากองค์ประกอบขั้น 5 ตามเหตุปัจจัย และชีวิตก็ต้องพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ตามกฎธรรมชาติอยู่ตลอดเวลา อันมี อากาศ น้ำ อาหาร เป็นต้น เพราะเป็นองค์ประกอบจากธรรมชาติภายนอกที่สำคัญต่อความอยู่รอดของชีวิตในระดับพื้นฐาน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่สำคัญอื่นๆ อันได้แก่ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นต้น องค์ประกอบดังกล่าวนี้ ล้วนเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ชีวิตอยู่รอดภายใต้กฎธรรมชาติ เป็นปัจจัยให้ชีวิตสามารถทำหน้าที่เป็นอุปกรณ์ในการบรรลุประโยชน์สุขด้านต่างๆ ของชีวิตที่มีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันไปตามเหตุปัจจัยของแต่ละบุคคล เช่น สภาพโดยรวม กำลังกาย กำลังใจ และสติปัญญา เป็นต้น แต่ทั้งนี้ทุก

ชีวิตล้วนมีจุดมุ่งหมายสูงสุดที่เหมือนกัน คือความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิงถาวรหรือพระนิพพานนั่นเอง (พระมหาทวี มหาปัญญา, อ้างใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559: ออนไลน์)

2) หลักธรรมที่ส่งเสริมสุขภาวะทางจิต

พรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/13/309/373-374) คือ ธรรมเครื่องอยู่อันประเสริฐ เป็นธรรมของผู้ใหญ่ ธรรมของผู้มี ธรรมของนักปกครอง ส่งเสริมให้จิตมีความรัก ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทร สงสารคนอื่น ยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น และความเข้าใจกฎแห่งกรรม รู้จักปล่อยวางสิ่งทั้งหลาย

1) เมตตา หมายถึง การมีจิตที่เป็นกุศลเปี่ยมด้วยความรัก ไม่ผูกโกรธและพยาบาทต่อเพื่อนร่วมงานหรือผู้ได้บังคับบัญชา

2) กรุณา หมายถึง มีจิตคิดจะช่วยเหลือและปลดปล่อยความทุกข์ตลอดเวลา เป็นคนอาสาช่วยแบ่งเบาภาระอย่างสม่ำเสมอ

3) มุทิตา หมายถึง อธิษฐานไมตรีจิตทั้งดงามและผ่องใส ยินดีในความสุขและความสมหวังของผู้อื่น แม้มีทุกข์หรือสวเคราะห์กรรมก็ไม่คิดจะซ้ำเติมหรือเยาะเย้ยให้ต้องเจ็บช้ำน้ำใจ

4) อุเบกขา หมายถึง การประพฤติกิริยาปฏิบัติที่เที่ยงตรงและเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยความรักและความชัง คำนึงถึงผลของการกระทำของสัตว์ทั้งหลายที่ทำได้ดีชั่วได้ชั่ว เป็นที่ตั้ง เรียกว่า “ค่าของคนที่ผลของการกระทำ” ไม่ลุแก่อำนาจไม่เหิมเกริมซ้ำเติมผู้อื่น เพราะตนอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบ (กิตติทัศน์ ผกาทอง, อ้างใน วาสนา จินดาสวัสดิ์, 2564: 38)

3) หลักธรรมที่ส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา

โยนิโสมนสิการ คือ วิธีการคิดตามหลักพระพุทธศาสนา จำแนกเป็น 10 ประเภท ดังนี้

3.1) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

3.2) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ

3.3) วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมตา

3.4) วิธีคิดแบบอริยสัจ หรือวิธีคิดแบบแก้ปัญหา

3.5) วิธีคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย หรือวิธีคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์

3.6) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก

3.7) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม

3.8) วิธีคิดแบบอุปายปลูก้าคุณธรรม หรือวิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม (แบบกุศลภาวนา)

3.9) วิธีคิดแบบเป็นอยู่กับปัจจุบัน

3.10) วิธีคิดแบบวิภาษวาท หรือวิธีคิดแล้วแสดงออกเป็นวิภาษวาท (พูดจำแนก) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), อ้างใน พระปลัดเมธี เขมปัญญา, 2562: 1832)

โยนิโสมนสิการเป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติได้รวบรวมจากคัมภีร์แล้วนำมาประมวลเป็นวิธีคิดประเภทต่าง (พร้อมที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลา พึงใช้แทรกอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เริ่มตั้งแต่ "การวางใจ วางท่าที การตั้งแนวความคิด หรือ ทางเดินกระแสนะคิด การทำใจ การคิดการพิจารณา" โดยอาศัยหลักธรรมที่ได้ประมวลเป็นหลักธรรม หรือ วิธีคิดแนวพุทธ 10 แบบ เมื่อเกิดการรับรู้ประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ในทางที่จะไม่ก่อให้เกิดปัญหา ไม่ให้มีโทษ แต่ให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ทั้งตนเองและผู้อื่น

เพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญาและกุศลธรรม เพื่อเสริมสร้างนิสัยและคุณลักษณะที่ดี เพื่อความรู้ตามเป็นจริง เพื่อฝึกอบรมตนในแนวทางที่นำไปสู่ความสุขขั้นสูงสุด คือหลุดพ้นเป็นอิสระ เป็นธรรมที่เป็นบุพภาคแห่งมัชฌิมาปฏิปทา ควบคู่กับ ปรัโตโมสะ เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างบุคคลกับโลกหรือสภาพแวดล้อมภายนอก ในทางจิตใจ อันได้แก่ ท่าทีแห่งการรับรู้และความคิดซึ่งเป็นท่าทีแห่งปัญญาหรือการคิดตามความเป็นจริงนั่นเอง (พระปัลลเมธี เขมปญโญ, 2562: 1835)

4) หลักธรรมที่ส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม

ศีล 5

ศีล 5 หรือเบญจศีล (ศีลที่ต้องรักษาเป็นประจำ) คือข้อห้ามสิ่งที่มีมนุษย์มักทำผิดโดยมาก โดยรวมเป็นการห้ามไม่ให้มนุษย์ทำผิดทั้งโดยการเบียดเบียนผู้อื่นและเบียดเบียนตนเอง ดังนี้

ศีลข้อที่ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์

ศีลข้อที่ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ หรือถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้

ศีลข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤติดมในกาม หรือประพฤติดมพรหมจรรย์

ศีลข้อที่ 4 เว้นจากการพูดเท็จ

ศีลข้อที่ 5 เว้นจากการดื่มสุรา และเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/34/1370/341)

ศีลประการที่หนึ่ง เป็นการรักษากาย สรรวมระวังยับยั้งป้องกัน พฤติกรรมที่จะทำลายชีวิตของ คนอื่นหรือสัตว์อื่นให้ถึงแก่ความเดือดร้อน ซึ่งเป็นการประกันไม่ให้เกิดการเบียดเบียนชีวิตของเพื่อนร่วมโลก หรือสัตว์อื่น ที่เกิดร่วมกันบนโลก เพื่อยู่อารมณ์กันอย่างสันติ

ศีลประการที่สอง เป็นการรักษากายคือการระวังสำรวมป้องกันยับยั้งไม่ให้ ประพฤติหรือกระทำตามใจที่ไผ่ตามกิเลสตัณหาของตน โดยระวังป้องกันไม่ให้เกิดการลักขโมย ทรัพย์สินเงินทอง สิ่งของต่างๆ ที่มีใช้ของตนมาเป็นของตน จึงเป็นเครื่องประกันความเสี่ยงทางทรัพย์สมบัติของเพื่อนมนุษย์ไม่ให้ถูกลักขโมย เพราะมีเครื่องป้องกันคือศีลข้อที่สองที่สร้างจิตสำนึกกลายในการระวังความชั่วต่อทรัพย์สิน หรือสิ่งของของบุคคลอื่นเพราะทุกคนย่อมหวงแหนทรัพย์สมบัติของตน

ศีลประการที่สาม เป็นการรักษากายไม่ให้กระทำผิดล่วงละเมิด ต่อคู่ครองของบุคคลอื่น เป็นการป้องกัน ยับยั้งจิตสำนึก ไม่ให้กระทำนอกใจคู่รักของตน ป้องกันไม่ให้เกิดการพลัดพรากจากคู่ครองของบุคคลอื่น ที่ไม่ใช่ของตนและไม่ได้ยินยอม และเป็นเครื่องประกันโรคร้ายไม่ให้เกิดขึ้น และป้องกันการมั่วสุมทางเพศไม่ให้เกิดขึ้น เพราะจะทำให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมายทำให้ครอบครัวเดือดร้อน และป้องกันการจะเสียหายทั้งทรัพย์สินเงินทอง เพื่อให้มนุษย์ได้รักเดียวใจเดียวเพื่อประกันความมั่นคง ทางสังคม

ศีลประการที่สี่ เป็นการรักษาวาจาไม่ให้พูดจาเหลวไหล หาประโยชน์มิได้ ป้องกันการกล่าวเท็จ หลอกลวง ไม่ให้เกิดขึ้นในการพูดขู่เหยียดให้เกิดความแตกแยก และเป็นการประกันทางวาจาให้สังคมไม่เกิดความขัดแย้ง เพราะปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมล้วนแต่เกิดจากวาจาอันไม่บริสุทธิ์ ที่กล่าวหลอกลวง โกหกหมดเท็จ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ชอบ ดังนั้น ศีลข้อที่ 4 เป็นเครื่องประกันการสนทนา แต่ในสิ่งที่ดีงามเป็นประโยชน์ ในทางสร้างสรรค์แก่ตนเอง บุคคลอื่น และแก่สังคมส่วนมาก

ศีลประการที่ห้า เป็นการรักษาพฤติกรรมทางกาย และทางสติปัญญาไม่ให้สูญเสียการดำรงตน และการใช้ชีวิตไม่ให้ประมาท เพราะน้ำเมาทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท ทำให้ขาดสติในการพูดจาและ การใช้ชีวิต และเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดโรคร้ายอีกด้วย เพราะการดื่มน้ำเมานั้น ทำให้เกิดโรคตามมา และเป็นการสูญเสียทั้งทรัพย์สิน และเป็นเครื่องประกันให้ผลจากการดื่มเหล้าไม่ให้เป็นคนเมาขับรถแล้วไปเกิดอุบัติเหตุ ทำให้

สูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นอีกด้วย (พระมหาปัญญาวรัณนี สิริภทฺโท, อ้างใน คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560: 195-196)

3. การส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมแก่เยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา

การส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมแก่เยาวชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทชีวิตของเยาวชน ดังนี้

1) การส่งเสริมสุขภาวะด้านกาย

อายุวัฒธรรม

หลักอายุสธรรมเป็นหลักความประพฤติ หรือการสร้างสุขนิสัยในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่จำเป็นของชีวิต กล่าวคือ เมื่อต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งใดก็ให้พิจารณาอย่างมีเหตุมีผล มีจุดมุ่งหมาย เข้าใจคุณค่าและประโยชน์ที่แท้จริงของสิ่งนั้นๆ เป็นการบริหารจัดการความคิดอย่างสอดคล้องประสานกันเพื่อความถูกต้องและเหมาะสมในทุกๆ ด้าน ไม่ตัดสินใจไปตามอำนาจของกิเลสตัณหา ซึ่งหลงใหลไปตามกระแสโลก โดยขาดสติปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบ การซื้อหาหรือเสพบริโภคอะไรก็ตาม ควรมีหลักในการคิดพิจารณา ก่อนตัดสินใจ ว่าจุดมุ่งหมายหรือประโยชน์ที่แท้จริงคืออะไร เพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามจริง เพราะชีวิตดำรงอยู่ได้ในเวลาจำกัด จึงต้องดูแลรักษาสุขภาพ สร้างคุณค่าและประโยชน์สุขให้มากที่สุด กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักอายุสธรรมเป็นการสร้างองค์ความรู้ในระดับปัญญาให้เกิดขึ้นในจิตใจ สังเกตเป็นอุปนิสัยที่เป็นไปในทางกุศล หรือเรียกว่า สุขนิสัย เป็นหลักปฏิบัติที่นำมาใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันในทุกๆ เรื่อง เพื่อการมีชีวิตยืนยาวอย่างมีคุณค่า (พระมหานិพนธ์ มหัทธมมฤคิโต และคณะ, 2561: 62-63) ปัจจุบันเป็นยุคบริโภคนิยม เยาวชนโดยเฉพาะคนเมืองนิยมบริโภคเกินความจำเป็นของร่างกาย แต่เป็นการบริโภคแบบค่านิยมความหรูหรา ฟุ่มเฟือย ไม่นิยมออกกำลังกาย นิสัยเหล่านี้ทำให้มีผลเสียต่อร่างกายภายหลัง เช่น ไขมันและน้ำตาลในร่างกายสูง เป็นโรคอ้วน เป็นต้น ดังนั้นจึงควรได้ส่งเสริมเยาวชนให้รู้จักประพฤติสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อร่างกาย ตามหลักธรรมที่ทำให้อายุยืนโดยการพักผ่อนให้เพียงพอ งดเว้นอาหารที่มีโทษต่อร่างกาย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ออกกำลังกาย อยู่ในที่อากาศถ่ายเทสะดวก เป็นต้น

2) การส่งเสริมสุขภาวะด้านจิต

พรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร เป็นธรรมที่ส่งเสริมให้คนมีจิตใจที่ดีงาม มีไมตรีจิต ปรารถนาดีต่อผู้อื่น เมื่อคนมีจิตใจดีงาม สังคมก็จะสงบสุข บทบาทของครูในการช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นต้นแบบด้านสุขภาวะทางจิตแก่นักเรียน ดังนี้

2.1) เมตตา คือ ความรัก พระท่านสอนให้คนเราทุกคนควรมีความรักซึ่งกันและกัน รักในที่นี้ไม่ใช่ความรักที่ชายมีต่อหญิง หรือหญิงมีต่อชาย รักนี้เป็นรักที่มีความใคร่ความรักที่พระท่านสอน คือความรักที่บริสุทธิ์ เหมือนความรักที่แม่มีต่อลูก เมื่อบุคคลใดมีจิตใจตั้งอยู่ในความรักที่บริสุทธิ์และมีต่อผู้อื่น พระท่านว่าจะหา ความอิจฉามาจากที่ไหนจากการศึกษาหลักของเมตตา ตามทัศนะของหน่วยงานและนักการศึกษา ข้างต้น สรุปได้ว่า เมตตา หมายถึง ความรู้สึกรัก ปรารถนาดี ความผูกพัน ความไม่ผูกพยาบาท เคียดแค้นหรือผูกใจเจ็บ การแผ่ความสุขเพื่อช่วยเหลือนักเรียนเหมือนลูกหลาน

2.2) กรุณา คือ สภาวะของจิตที่หวั่นไหวไปเพราะความทุกข์ของผู้อื่น เหมือนอย่างถ้าซื้อได้ก็จะซื้อความทุกข์ของเขา คือจะช่วยทำให้ความทุกข์ของเขาหมดสิ้นไป จึงมีอาการที่ทนเฉยอยู่ไม่ได้ ต้องชวนช่วยเหลือเพื่อบำบัดทุกข์ ปราศจากความคิดเบียดเบียนซ้ำเติม เห็นใครตกอยู่ในความทุกข์ ไม่มีที่พึงกั

อดอยู่ไม่ได้ที่จะต้องคิด ช่วย กรุณาจึงเป็นพรหมวิหารธรรมอีกข้อหนึ่งที่พึงอบรมให้มีในจิตใจ วิธีอบรมคือ โดยเฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาต้องช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนต่อไปได้

2.3) **มุทิตา** คือ สภาวะของจิตที่บันเทิงยินดีเมื่อบุคคลอื่นได้รับความสุข ความเจริญด้วยสมบัติต่างๆ ปราศจากความริษยา เห็นใครพรั่งพร้อมด้วยสมบัติก็พลอยมีมุทิตา เมื่อนักเรียนได้รับการดูแลจนได้รับความสุขในชีวิต ครูอาจารย์ก็ต้องยินดีด้วยความภาคภูมิใจ

2.4) **อุเบกขา** คือ การวางเฉยวางใจเป็นกลาง ไม่ยินดียินร้ายเมื่อสุวิสัยจะแสดง เมตตา กรุณา มุทิตาได้โดยใช้ปัญญาคิดไตร่ตรองเหตุและผลในสิ่งที่เกิดขึ้น พอมาถึงหลักข้อนี้เป็นการวางระบบที่ดีเพื่อพัฒนานักเรียนให้พวกเขามีความสุขและสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ของนักเรียนทั้งฝ่ายนักเรียนปกติและนักเรียนที่มีปัญหาได้อย่างมั่นคงเป็นรูปแบบที่ดี (วาสนา จินดาสวัสดิ์, 2564: 37)

ส่วนในสังคมอื่นๆ เช่น ครอบครัว เป็นต้น ต้องปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักและประพฤติตนตามหลักพรหมวิหาร รู้จักปรารถนาดี มีไมตรีต่อผู้อื่น เช่น การทำบุญตักบาตร การช่วยเหลือคนที่ได้รับความเดือดร้อน การแสดงความยินดีต่อความสำเร็จของคนอื่น เป็นต้น อุปนิสัยเหล่านี้จะช่วยให้เยาวชนมีสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งการมีสุขภาพจิตดีนี้มีผลดีหลายอย่างทั้งต่อเยาวชนเองและสังคมของเขา

3) การส่งเสริมสุขภาวะด้านปัญญา

โยนิโสมนสิการ

การคิดตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดและการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 โดยลักษณะของเด็กและเยาวชนในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นผู้ที่ถูกหล่อหลอมด้วยวัตถุนิยมดำเนินชีวิตอย่างมีความพร้อม มีวัตถุล้อมหล่อมเสพความสุขสบาย ไม่ต้องเรียนรู้จากความยากลำบากอย่างในยุคก่อนๆ โลกมีความรู้ความก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ และความรู้เกิดขึ้นมาใหม่อยู่ตลอดเวลา ดังนั้นเด็กและเยาวชนจำเป็นต้องพัฒนาทักษะต่างๆ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จะต้องเรียนรู้ปรับตัวตลอดชีวิต เพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข กระบวนการคิดและเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นผู้สร้างมากกว่าผู้เสพหรือเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ เด็กและเยาวชนต้องมีทักษะในการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้วิชาการอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องเกิดทักษะนอกจากอ่านออก เขียนได้ คิดคำนวณเป็นแล้ว จะต้องเป็นผู้ที่มีทักษะด้านการสร้างสรรค์ คิดอย่างเป็นระบบ คิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ เข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของโลก มีทักษะในการใช้เทคโนโลยี การสื่อสาร รู้เท่าทัน มีภาวะผู้นำ มีทักษะการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เข้าใจบริบททางสังคม ซึ่งการจะฝึกให้เด็กหรือเยาวชนมีคุณลักษณะดังกล่าวมิใช่เรื่องง่ายแต่ก็ไม่ใช่เรื่องยาก แต่ด้วยสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเร็วขึ้นเรื่อยๆ โลกแคบลงและเชื่อมถึงกันหมด วิทยาการข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ค่านิยมความเชื่อต่าง ๆ ถ้าโหมเข้าใส่พลเมืองโลกและหมายถึงเด็กและเยาวชนวัยที่กำลังเรียนรู้ ซึ่งอาจเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารทางด้านลบ ซึมซับโดยไม่รู้ตัวและเกิดปัญหามากมายต่อการเรียนรู้ ต่อพฤติกรรมการแสดงออก (วิลาสินี วัฒนมงคล, 2560) วิธีคิดตามหลักโยนิโสมนสิการดังกล่าวนี้แต่ละยุคสมัยอาจมีความแตกต่างกันตามบริบทของสังคม ปัจจุบันเป็นยุคการสื่อสารออนไลน์ เยาวชนโดยมากติดเกม ดังนั้นการคิดที่ถูกต้องเหมาะสมต้องมีลักษณะของการป้องกันปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้ปกครอง ครู เป็นต้น ควรได้สอนให้เด็กรู้จักโทษของการติดเกม เด็กสามารถเล่นเกมได้โดยการแนะนำของผู้ปกครอง วิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม เช่น การกำหนดเวลาในการดูสื่อออนไลน์หรือเล่นเกม ให้เด็กทำกิจกรรมอย่างอื่นที่เป็นประโยชน์ดูสื่อออนไลน์หรือเล่นเกม เช่น รดน้ำต้นไม้ ดูหนังสือ ทำงานบ้านช่วยพ่อแม่ เป็นต้น

4) การส่งเสริมสุขภาวะด้านสังคม

ศีล 5

ศีลจึงเป็นกรอบป้องกันให้มนุษย์ใช้เป็นเครื่องยึดปฏิบัติดำเนินตาม หลักการสำรวมตามลำดับหน้าที่เพื่อเข้าถึงจุดมุ่งหมาย คือมีความประพฤติดีทางกายวาจา และสัมมาชีพ อย่างถูกต้อง ควบคุมความประพฤติสำหรับเปิดโอกาสความดีได้แสดงบทบาทได้อย่างเต็มที่ ระวังความชั่วมิให้เกิด ยับยั้งตนเองได้ มีความเพียรพยายามตั้งใจแน่วแน่ให้คู่กันกับความดี ให้ยึดมั่นในอุดมคติ ได้แล้วก็จะช่วยให้มีระเบียบวินัยมั่นคงขึ้น และมีความเชื่อมั่นในความบริสุทธิ์ของตน คือมีความบริสุทธิ์ ด้วยความประพฤติ พึงสังเกตว่า ความสำรวมระวังนั้นมีความหมายที่ครอบคลุมความประพฤติทั้งหมด เป็นสภาพจิตของผู้ไม่คิดละเมิด ไม่คิดจะเบียดเบียนผู้อื่น (พระมหาปัญญาวรรณ สิริภทฺโท, อ้างใน คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560: 199-200) ผู้ปกครอง ครู ผู้ใหญ่ต้องสอนและปลูกฝังให้เด็กรู้จักศีล เห็นคุณค่าของศีล และปฏิบัติตามศีล 5 ทั้งนี้ผู้ใหญ่ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้วยจึงจะสามารถสอนให้เยาวชนทำตามได้ การส่งเสริมศีลข้อ 1 เช่น ทำบุญโดยการปล่อยนก ปล่อยปลา เป็นต้น สอนให้มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกงหรือเอารัดเอาเปรียบคนอื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนอื่น สอนให้ซื่อสัตย์จริงใจต่อคนรัก สอนให้เป็นคนพูดจริง ทำจริง ไม่โกหกหลอกลวงคนอื่น และสอนไม่ให้เกี่ยวข้องกับสิ่งมีนเมาทั้งหลาย

4. สรุป

ธรรมที่ทำให้มีอายุยืนยาว (อายุวัฒนธรรม หรืออายุสธรรม) จะช่วยให้เยาวชนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง วิธีการปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าว เช่น รู้จักทำความสบายแก่ตน หมายถึง ทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย เช่น ออกกำลังกาย รับประทานอาหารที่สะอาด และมีประโยชน์ งดเว้นการรับประทานอาหารและเครื่องดื่มที่เป็นโทษต่อร่างกาย อยู่ในที่อากาศถ่ายเทสะดวก เป็นต้น, การประพฤติพรหมวิหารธรรมจะช่วยให้เยาวชนมีความรัก ความเมตตา ปรารถนาดีต่อผู้อื่น รู้สึกสงสารและช่วยเหลือคนอื่นเมื่อเห็นเขาได้รับความลำบาก รู้สึกยินดีและแสดงความยินดีต่อความสำเร็จของผู้อื่น และเมื่อเห็นคนอื่นได้รับทุกข์โดยที่ตนเองหรือใครๆ ไม่สามารถจะช่วยเหลือได้ ก็วางใจเป็นกลาง ไม่ยินดีหรือยินร้าย เพราะเข้าใจกฎแห่งกรรม, การเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การเรียนรู้ของเยาวชนไม่ได้จำกัดเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ยังมีสิ่งต้องเรียนรู้อีกมากมาย เรียกว่าเรียนรู้ตลอดชีวิต วิธีการคิดตามหลักพระพุทธศาสนา คือ โยนิโสมนสิการจะช่วยให้มีวิธีการคิดที่หลากหลายทั้งในแง่การแก้ปัญหา รักษาสืบต่อ และพัฒนา นอกจากนี้ครูยังสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวิธีคิดทั้ง 10 อย่างนี้ได้อีกด้วย ส่วนศีล 5 จะช่วยป้องกันไม่ให้เยาวชนสร้างปัญหาทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมให้สังคมมีความสุข

5. องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมสุขภาวะองค์กรรวมแก่เยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา แสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

- จารุณี นุ่มพูล. (2558). โรคอ้วนในเด็กวัยเรียน : บทบาทพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพ. *วารสารพยาบาลสภาวิชาชีพไทย*, 8(2): 1-12.
- ชลวิทย์ เจียรจิตต์ สายชล ปัญญชิต. (2565). *สังฆะ สังคม สุขภาวะ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการการสร้างเสริมเครือข่ายลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ปริญญา จิตอร่าม. (2561). สุขภาวะกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต. *วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 1(2): 65-68.
- ปณณธร ชัชรรัตน์ และดลฤดี เพชรขว้าง. (2566). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการติดเกมของเยาวชน. *วารสารการวิจัย กาสะลองคำ*, 7(1): 39-48.
- พระครูวาปีจันทคุณ (อัสเจริย์ จันทวณโณ). (2559). *การสร้างเสริมสุขภาวะแบบองค์รวมแก่ผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาของยุวพุทธิกสมาคมร้อยเอ็ด*. ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดเมธี เขมปญโญ. (2562). โยนิโสมนสิการ: วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 7(6): 1831-1835.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). *สร้างวาสนา เพิ่มค่าให้อายุ*. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระมหานิพนธ์ มหารมมกรกิจโท และคณะ. (2561). อายุสสธรรม: หลักธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 5(1): 57-70.
- พระมหาปัญญาวรรณ สิริภทโท. (2560). อ้างใน คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต*. คณะพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แพทย์หญิงปรานี ปวีณนา. (ม.ป.ป.). *การเสพติดเกม (Game Addiction)*. สืบค้นเมื่อ 17 มีนาคม 2567, จาก <https://www.manarom.com/blog/GameAddiction.html>.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. *บทความวิชาการ*. สืบค้นเมื่อ 17 มีนาคม 2567, จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/281>.
- วรัทยา พรหมสุนทร. (2555). *ความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนต่อความสำคัญของปัญหาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณี เด็กและเยาวชนในจังหวัดสงขลา*. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วาสนา จินดาสวัสดิ์. (2564). ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4. *วารสารวารสารบรรณการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 2(2): 33-40.
- วิลาสสินี วัฒนมงคล. (2560). การคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดและการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 22(1): 110-123.

การบริหารบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียน
Personnel Management according to Sangahavatthu 4 of School Administrators

สุระ พิเณก

Sura Phipek

เอกราช ไชจิตพิมานเวช

Ekkarach Kositpimanvach

ประจิตร มหาหิง

Prachitr Mahahing

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus

E-mail: suraphipek@gmail.com

Received: 26 October 2024; Revised: 23 December 2024; Accepted: 25 December 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 กับการบริหารบุคคลของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สำหรับบุคลากรในโรงเรียน เมื่อผู้บริหารได้เลือกสรรหาคนที่มีความรู้ ความสามารถเข้ามาทำงานแล้ว จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคคลเพื่อเข้ามาช่วยในการดำเนินงานของโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารงานบุคคล คือ หลักสังคหวัตถุธรรม 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการบริหารบุคคลของโรงเรียนเพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนเห็นความสำคัญ อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาและได้ปรับปรุงการปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารบุคคลในโรงเรียน เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การบริหารบุคคล; หลักสังคหวัตถุ 4; ผู้บริหารโรงเรียน

Abstract

This academic article aims to present the application of the Sangkhawatthu 4 principles to the personnel management of school administrators in order to perform their duties effectively and efficiently. For school personnel, when administrators have selected knowledgeable and capable people to work, it is necessary to develop personnel to help in the school's operations. Therefore, school administrators should use Buddhist principles in personnel management, namely the Sangkhawatthu 4 principles, which are Buddhist principles in the school's personnel management so that school personnel will see their importance, which will lead to development and improvement of the work in the part related to personnel management in the school in order to be more efficient and effective in a sustainable.

Keywords: personnel management, Sangkhawatthu 4, School Administrators

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2562 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 6 ซึ่งได้กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ความรู้ คุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ในมาตรา 10 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอภาคกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดการศึกษาให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และในมาตรา ได้ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า “ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” ทั้งนี้สถานศึกษาจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้มากหรือน้อยนั้น ต้องขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีระบบของการบริหารที่มีประสิทธิภาพนำไปสู่มาตรฐานที่ดีได้ ต้องอาศัยบุคลากรในการขับเคลื่อนให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ บุคลากรในโรงเรียน จึงมีความสำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา อีกทั้งปัจจุบันนี้หน่วยงานด้านการจัดการศึกษา สังกัดไทยมีความพยายามที่จะพัฒนาการบริหารงานบุคคลอย่างต่อเนื่อง

ภาพลักษณ์ของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ คือผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมหลายประการ จึงจะนำพาให้การดำเนินงานของโรงเรียนไปสู่เป้าหมายความสำเร็จได้ ความสำคัญของการบริหารบุคคล ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญยิ่งอย่างของการบริหารบุคคลเพราะ เมื่อได้เลือกสรรหาคนที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานแล้ว เมื่อเวลาผ่านไป บรรดาความรู้ต่างๆ ก็ลดน้อยลงประกอบกับวิทยาการต่างๆ เจริญขึ้นรวมทั้งเทคนิคการทำงานได้เปลี่ยนไปตาศุคสมัย เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ

เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากร ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารงานบุคคล คือ หลักสังคหวัตถุธรรม 4 อันเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และความสัมพันธ์อันดีของทุกคนที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกัน เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความสามัคคี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2551: 43) อันประกอบไปด้วย 1) ทาน คือ การบริหารงานบุคคลให้มีการเสียสละหรือการเอื้อเฟื้อบุคคลอื่น 2) ปิยวาจา การบริหารบุคคลด้วยวาจาอันไพเราะ อ่อนหวาน และจริงใจ 3) อตถจริยา การบำเพ็ญหรือสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ผู้อื่น และ 4) สมานัตตตา ประพฤติปฏิบัติสม่ำเสมอ วางตัวเหมาะสมกับสถานะของตนเอง

ดังนั้น หลักธรรมนี้ จึงเหมาะสมที่นำมาเป็นหลักธรรมในการบริหารบุคคลในโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนถือว่าเป็นองค์กรหนึ่งของสังคมที่ต้องดำเนินการบริหารงานเพื่อการศึกษาให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรเข้ามาช่วยในการดำเนินงานของโรงเรียน เพราะคุณภาพของการศึกษาจะสูงหรือต่ำเพียงใด อย่างไร่อมขึ้นอยู่กับบุคลากรที่ทำหน้าที่ในโรงเรียนนั้น สภาพความพร้อมในแต่ละโรงเรียนมีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่เกิดปัญหาด้านการวางแผนอัตรากำลังคน จึงเป็นภารกิจที่สำคัญที่ต้องส่งเสริมให้โรงเรียน สามารถปฏิบัติตามเพื่อตอบสนองการดำเนินการด้านการบริหารบุคคลภายใต้กฎระเบียบที่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลของครู โดยผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการวางแผนอัตรากำลังคน และการพัฒนาบุคลากรเพื่อตอบสนองภารกิจของโรงเรียน โดยบุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้คล่องตัวและมีอิสระภายใต้กฎระเบียบที่เป็นธรรมาภิบาล (สนธิ คงภักดี, 2549:40) จากเหตุผลและความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้บริหารโรงเรียนหากนำหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารบุคคลของโรงเรียนเพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนเห็นสำคัญต่อการบริหารบุคคลตามหลักสังคหวัตถุธรรม 4 อีกทั้งเพื่อแก้ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารบุคคลให้น้อยลงหรือหมดไป อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารบุคคลในโรงเรียน เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไปอย่างยั่งยืน

2. ความหมายของการบริหารบุคคล (Personnel Management)

การบริหารงานบุคคลหรือบางตำราเรียกว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) นอกจากนี้ยังมี ชื่ออื่นๆอีกเช่น การบริหารพนักงานเจ้าหน้าที่ การบริหารอัตรากำลัง เป็นต้น นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายการบริหารบุคคลไว้แตกต่างกันไป ในหลักการใหญ่ ๆ แล้วก็มี ความหมายครอบคลุม ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2566) กล่าวว่าการบริหารบุคคล หมายถึง กระบวนการที่จะช่วยองค์กรได้ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความเจริญเติบโตก้าวหน้าให้แก่องค์กร และพร้อมจะรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจยุคปัจจุบัน

ณรัชชอร์ ศรีทอง (2564) กล่าวว่า การบริหารบุคคล หมายถึง กระบวนการที่มีความต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรได้เข้ามาทำงานและปฏิบัติงานในองค์กรประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

อนิวัช แก้วจำนง (2565) กล่าวว่า การบริหารบุคคล หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับคนในองค์กรโดยเริ่มตั้งแต่การวางแผน สรรหา คัดเลือก จัดวางในตำแหน่ง การดูแลธำรงรักษาและออกจากตำแหน่งงาน เพื่อให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์พร้อมทั้งพัฒนาให้บุคลากรมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุข

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2565) กล่าวว่า การบริหารบุคคล หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับบุคลากรขององค์กร ร่วมกันใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการหาบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าปฏิบัติงานในองค์กร

สรุป การบริหารบุคคล หรือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ คือ กระบวนการที่องค์กรใช้ในการจัดการกับบุคลากรตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดความสัมพันธ์ในการทำงาน โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงาน และสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นกิจกรรมที่สำคัญมากสำหรับองค์กรทุกประเภท เพราะบุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีชีวิตชีวาและมีความสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย การบริหารบุคลากรที่ดีจะช่วยให้องค์กรมีขีดความสามารถในการแข่งขันและเติบโตอย่างยั่งยืน

2. ความหมายของหลักสังคหัตถุธรรม 4

หลักสังคหัตถุธรรม 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2551: 43) คือ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือ ยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี, หลักการสงเคราะห์ ประกอบด้วย

1. ทาน การให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้ และแนะนำสั่งสอน

2. ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดต็มน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม

3. อัถถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

4. สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอด้วยปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี

3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหัตถุธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียน

ปณณธเรี ยะชัยพฤกษ์ (2556) การบริหารงานบุคคล ตามหลักสังคหัตถุ 4 ดังต่อไปนี้

1. ด้านทาน

1.1 ผู้บริหารควรมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของ ผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคน และที่สำคัญควรมอบหมายงานในส่วนอื่นๆที่มีความสำคัญ นอกเหนือจากงานประจำให้กับ ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทดลองรับผิดชอบบางตามความเหมาะสม เพราะ การที่ได้รับผิดชอบงานที่ทำทนายความรู้ความสามารถจะส่งผลให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความรู้สึกรู้ว่าตนเอง เป็นบุคคลที่มีคุณค่าในองค์กร อยากที่จะปฏิบัติงานอยู่กับองค์กรในระยะยาวโดยไม่คิดลาออก

1.2 ผู้บริหารควรบริหารงานบุคคลากรด้วยความโปร่งใสในทุกขั้นตอน รวมถึงควรมี หลักเกณฑ์วิธีการประเมินผลงานของบุคคลากรที่ชัดเจนและเป็นธรรม และที่สำคัญควรปฏิบัติต่อ ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดๆ ก็ตาม

1.3 ผู้บริหารควรแสดงออกถึงการสงเคราะห์ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความจริงใจ โดย การให้ความช่วยเหลือในด้านกำลังกาย กำลังสติปัญญา หรือกำลังทรัพย์ตามความเหมาะสม เช่น คอย สอดส่อง สอบถามเรื่องทุกข์ สุข หรือการเป็นที่ปรึกษาในเรื่องต่างๆไม่ว่าจะเป็นเรื่องงานหรือเรื่อง สวนตัว ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และทำงานอย่างมีความสุข

2. ด้านปิยวาจา

2.1 ผู้บริหารควรเปิดใจรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือข้อเสนอนะต่างๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ที่คิดต่างเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการงานในด้านต่างๆ เพื่อนำมาเป็น แนวทางในการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงในองค์กรให้ดีขึ้น

2.2 ผู้บริหารควนให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา หรือคำชี้แนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาประสบปัญหาในการทำงาน เพื่อช่วยแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปด้วยดี

2.3 ผู้บริหารควรหาโอกาสพบปะพูดคุยกับผู้ใต้บังคับบัญชาหลายๆ กลุ่มอย่างไม่เป็นทางการบ้าง เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนคติซึ่งกันและกัน และที่สำคัญจะทำให้ได้รับทราบสภาพปัญหาที่แท้จริงอันจะนำมาซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็นอย่างแท้จริง

3. ดานอัตถจริยา

3.1 ผู้บริหารควรสนับสนุนให้บุคคลากรได้มีโอกาสไปศึกษาต่อหรือดูงานทั้งในและ ต่างประเทศบ้าง เพื่อให้สามารถนำความรู้ใหม่ๆ มาพัฒนาและปรับปรุงองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2 ผู้บริหารควรมีมิตรไมตรี หัวดี และบริสุทธิ์ใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความจริงใจ ในทุกๆ เรื่องอยู่เสมอ เช่น หากปฏิบัติงานดีก็ควรกล่าวคำชื่นชม หรือหากประสบ ความสำเร็จในหน้าที่การงานก็ควรแสดงความปลื้มตยินดีด้วยความจริงใจ หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย111

3.3 ผู้บริหารควรปฏิบัติตนในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเหมาะสม เช่น การบริจาคทรัพย์สินของเพื่อกิจการส่วนรวม หรือการสละเวลาส่วนตัวเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม

4. ด้านสมานัตตตา

4.1 ผู้บริหารควรยึดหลักเกณฑ์และระบบคุณธรรมในการพิจารณาประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อเลื่อนขั้นเงินเดือนอย่างเป็นธรรมและเหมาะสม เช่น การเลื่อนขั้นเงินเดือนควร พิจารณาตามคุณภาพและปริมาณงานตามเกณฑ์มาตรฐานของผลการประเมินงาน

4.2 ผู้บริหารควรยึดกฎระเบียบเกี่ยวกับการร้องทุกข์ที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจนก่อให้เกิดความ เป็นธรรม กับทุกฝ่ายโดยไม่เลือกปฏิบัติ เช่น เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชากระทำความผิด ไม่ควรลงโทษทันที ด้วยวิธีรุนแรงแต่ควร เปิดโอกาสให้มีการชี้แจงก่อนการตัดสิน เพราะหากรับฟังจากบุคคลที่มาร้องทุกข์เพียงฝ่ายเดียว แล้วตัดสินลงโทษ จะส่งผลเสียต่อองค์กรตามมา เช่น บุคลากรขาดความรักความ สามัคคีต่อกันมีการแบ่งพรรคแบ่งพวกใน องค์กร เป็นต้น

4.3 ผู้บริหารควรมีใจเป็นกลาง และไม่ควรมีอคติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาที่ตนเองไม่ชอบ รวมถึงไม่ควรเลือกที่รักมักที่ชัง เพราะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความลำบากรำคาญและไม่มีความสุขในการทำงาน

4.4 ผู้บริหารควรปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดย ไม่เลือกปฏิบัติ เช่น การพิจารณาเพื่อเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น ควรพิจารณาจากความสามารถ ความชอบและ ผลการปฏิบัติงาน ของบุคคลนั้นอย่างแท้จริง

ดังนั้น แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุธรรม 4 ที่นำเสนอเน้นที่การสร้างความเป็นธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของบุคลากร และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรและความสำเร็จขององค์กร

สรุปการบริหารบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังคน ผู้บริหารควรเป็นผู้ดำเนินการปฏิบัติที่ดีเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม

2. ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรให้กำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกครั้งที่มีการประเมิน

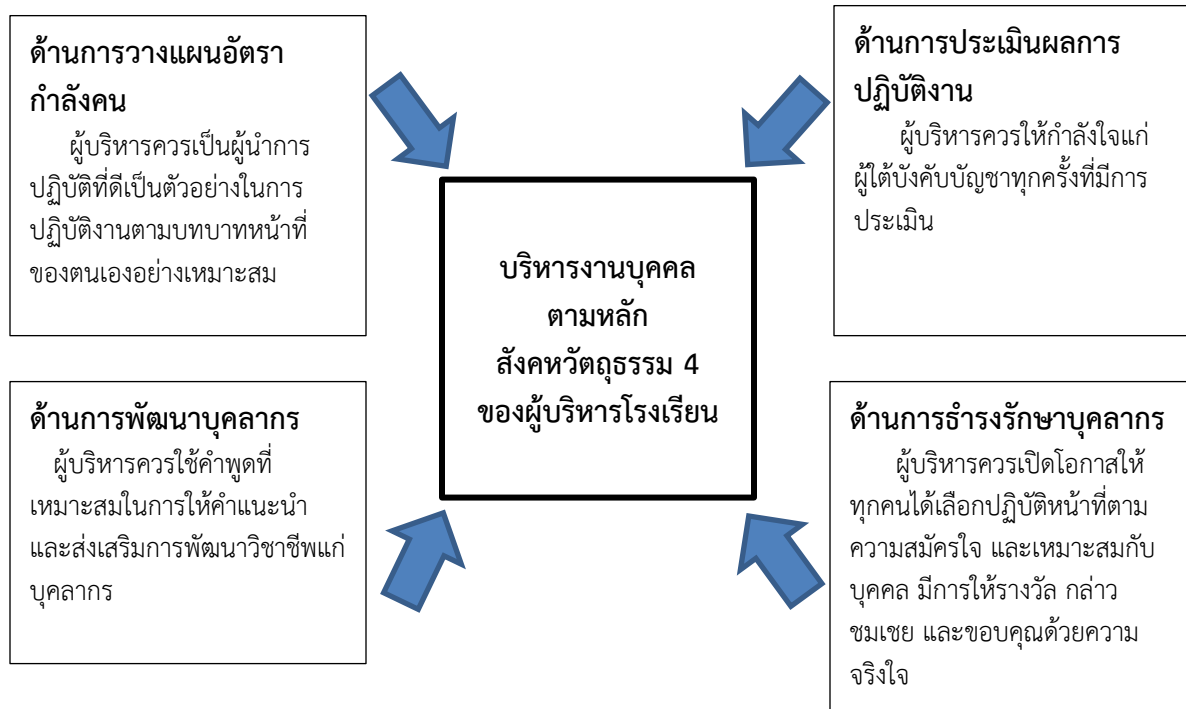
3. ด้านการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารควรใช้คำพูดที่เหมาะสมในการให้คำแนะนำและส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพแก่บุคลากร

4. ด้านการดำรงรักษาบุคลากร ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เลือกปฏิบัติหน้าที่ตามความสมัครใจ และเหมาะสมกับบุคคล มีการให้รางวัล กล่าวชมเชย และขอบคุณด้วยความจริงใจ

4. สรุป

เมื่อผู้บริหารได้เลือกสรรหาคนที่มีความรู้ ความสามารถเข้ามาทำงานแล้ว มีจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีศักยภาพในการทำงาน ซึ่งต้องการผลลัพธ์คือประสิทธิผลของงานในองค์กร ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารงานบุคคล คือ สังคหวัตถุธรรม 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ช่วยประสานน้ำใจคนทำงานได้เป็นอย่างดี สามารถมาใช้ในการบริหารบุคคลของโรงเรียนเพื่อให้บุคลากรเห็นความสำคัญของพันธกิจองค์กร อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาและได้ปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นอย่างยั่งยืน

5. องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1: องค์ความรู้ใหม่ ของการบริหารบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ ยศยิ่งยง. (2559). *การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ ก๊อปปี้ (ประเทศไทย) จำกัด.
- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). *ทฤษฎีและหลักการบริหาร องค์การและการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2565). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ทวีพรินท์ (1991) จำกัด.
- จารุวรรณ นรพรม และคณะ. (2557). การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานบุคคลของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. *วารสาร ชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 9(1): 21-30.
- ดวงเดือน ต้นศรี และประชัน คะเนวัน. (2556). ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 5 (1): 125-141.
- ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2564). *การบริหารงานพัฒนาชุมชนเชิงยุทธศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์
- ปิ่นอรรถ เอียรชัยพฤกษ์. (2552). *การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์การ: กรณีศึกษา โรงพยาบาลกรุงเทพ. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระมหาวิฑูรย์ ธมมวฑฒ. (2557). การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาใน อำเภอยางสีสุราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. *วารสาร บัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณขอนแก่น*, 1(2): 1-14.
- พระพรหมคุณารณ (ป.อ.ปยุตโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2556). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. พิมพ์ครั้งที่ 11 กรุงเทพมหานคร: ประชุมช่าง.
- ธัญลักษณ์ ต่วนชะเอม และคณะ. (2565). แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(2): .
- วิภาดา สารมัย. (2562). *การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ อดุสสาหกรรม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.*
- สนธิ คงภักดี. (2549). *การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.*

- สุภัทสร รัตนะโสภาและภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2564). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายโรงเรียนที่ 43 สังกัดกรุงเทพมหานคร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(2): 86-99.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *ครูภูมิปัญญา ไทยรุ่นที่ 1 ภาคเหนือ*. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2562 และที่แก้ไข. เพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)*. สืบค้นเมื่อ 17 มีนาคม 2567, จาก <http://trat.nfe.go.th/trat/UserFiles/File/Plan%20deucation%202560-2579.pdf>
- พระครูสถิตธรรมานุศาสน์ (เสถียร เจริญทอง). (2564). การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนตามหลักสังคหวัตถุธรรม 4. *วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์*, 1(1): 29-42.
- อนิวัช แก้วจำนง. (2565). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.

การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม Leadership of School Administrators Affecting School Administration

สุระ พิhek

Sura Phipek

เอกราช โษิตพิมานเวช

Ekkarach Kositpimanvach

ประจิตร มหาหิง

Prachitr Mahahing

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus

E-mail: suraphipek@gmail.com

Received: 26 October 2024; Revised: 23 December 2024; Accepted: 25 December 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอเรื่อง การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารงานบุคคล ความสำคัญของการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม การบริหารงานบุคคลโรงเรียนพระปริยัติธรรม สามารถนำกระบวนการบริหารงานบุคคลจากนักวิชาการทางการศึกษา มากำหนดขอบข่ายงานบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้ 4 ประการ คือ การสรรหาบุคลากร การดำรงรักษาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร และการจ่ายค่าตอบแทนบุคลากร ซึ่งโรงเรียนพระปริยัติธรรมจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคคล โดยเสริมสร้างและเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะ อุปนิสัย ทัศนคติ และวิธีการในการทำงาน อันจะทำให้เกิดความพร้อมและประโยชน์ต่อการศึกษาคณะสงฆ์และต่อการจัดการศึกษากับพระภิกษุสามเณรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: การบริหาร; งานบุคคล; โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

The purpose of this article is to discuss personnel management in Phrapariyatthamma school, with a focus on the principles of personnel management and their importance in these institutions. The educational scholars' personnel management method can be utilized to establish the scope of personnel management tasks for the Phrapariyatthamma School, General Education Department, in four ways: recruiting, retention, development, and pay of workers. These schools

must grow their staff by improving and altering them in areas such as information, talents, skills, habits, attitudes, and working techniques. This will result in increased readiness and benefits for monastic community education and education management for monks and novices, allowing for the highest efficiency.

Keywords: Management; Human resource; Phrapariyatthamma school

1. บทนำ

การบริหารงานบุคคลนั้นถือได้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งของการบริหารงานสถานศึกษาหรือองค์กรนั้นๆ เพราะถือได้ว่าบุคคลหรือบุคลากรเป็นผู้ที่ขับเคลื่อนในการดำเนินงานขององค์กรนั้นๆ การบริหารงานบุคคลนับเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการทางการบริหารไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานในองค์การภาครัฐ หรือภาคเอกชนก็ตาม ในทางการบริหารถือว่าทรัพยากรบุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดต่อประสิทธิภาพหรือผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน การบริหารงานบุคคล (Personnel Management) หรือเรียกว่า การบริหารงาน ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) นอกเหนือจากนี้ยังมีคำอื่นๆ อีกหลายคำที่มี ความหมายเช่นเดียวกัน เช่น คำว่า การบริหารพนักงานเจ้าหน้าที่ การบริหารอัตรากำลัง การบริหารเจ้าหน้าที่ ในส่วนคำภาษาอังกฤษก็มีการใช้ที่แตกต่างกัน เช่น Personnel, Administration, Labor Relation, Labor Management, And Management of Human Resource เป็นต้นการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนอง ภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว มีอิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ และเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา ทำให้เกิดความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคง และก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ (สรณสิริ กิจติยะพงศ์, 2565)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคล หมายถึง การที่องค์กรจัดวางกระบวนการต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการที่จะได้มาซึ่งบุคคลที่มีคุณภาพตามความต้องการและความจำเป็น เมื่อได้มาแล้วก็ต้องกำหนดแนวทางที่ชัดเจนในการที่จะบำรุงรักษาตอบแทนพัฒนาประเมินผลการทำงาน ตลอดจนกำหนดวิธีการที่จะให้ความมั่นคงแก่ชีวิตการทำงาน และการพิจารณาให้ออกจากงานตามวาระหรือด้วยสาเหตุอื่น เช่น ไม่สามารถที่จะทำงานต่อไปได้ไม่ว่าจะด้วยความสามารถหรือการประพฤติที่ไม่สมควรก็ตาม ในกรณีดังกล่าวผู้บริหารและผูปฏิบัติงานอาจจะไม่เคยพบตัวกันเลย แต่ผูปฏิบัติจะต้องเดินไปตามเส้นทางที่วางไว้ (พระปลัดสมเกียรติ อสุโร, 2564 อ้างจาก พันธ์ หันนาคินทร์, 2542) เป็นภารกิจของผู้บริหารทุกคนที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคลากรเพื่อให้ปัจจัยด้านบุคคลขององค์กรเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดตลอดเวลาซึ่งจะส่งผลสำเร็จต่อเป้าหมายขององค์กร (พระปลัดสมเกียรติ อสุโร, 2564 อ้างจาก ธงชัย สันติวงษ์, 2540) การบริหารงานบุคคลจึงเป็นกระบวนการที่ทำให้ได้คนใช้คนและบำรุงรักษาคนที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสม นั่นคือหน้าที่ทางด้านการรับสมัคร การคัดเลือก การฝึกอบรม การพัฒนาตัวบุคคล การรักษาระเบียบวินัย การให้สวัสดิการ และการ

โยกย้ายเปลี่ยนแปลงตำแหน่งงาน (พระปัลลิตสมเกียรติ อัสสุโร, 2564 อ้างจาก เสนาะ ตีเยาว์, 2543) มีภารกิจหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจัดวางแผนกำลังคน การสรรหาคัดเลือก และการบรรจุบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งงาน พร้อมทั้งสามารถใช้ประโยชน์ให้เกิดผลสูงสุดธำรงรักษาและพัฒนาบุคคลเหล่านั้นเพื่อผลสำเร็จขององค์การ (พระปัลลิตสมเกียรติ อัสสุโร, 2564 อ้างจาก สุภาพร พิศาลบุตร, 2553)

3. หลักการในการบริหารงานบุคคล

การจัดสรรบุคคลให้ทำงานในตำแหน่งที่เหมาะสม การใช้คนให้เหมาะสมกับงาน (Put the right man on the right job) การสร้างขวัญและกำลังใจให้บุคลากร มีความรัก ห่วงเห่เต็มใจรับผิดชอบงาน และทำให้เห็นว่าการปฏิบัติงานที่รับมอบหมายเป็นเกียรติยศ ศักดิ์ศรี มีความมั่นคงในอาชีพ เป็นต้น เหล่านี้เป็นหนึ่งในหลักการพื้นฐานของการบริหารงานบุคคลที่นำไปสู่ความสำเร็จ โดยนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง “หลักการในการบริหารงานบุคคล” ไว้ต่างกันดังนี้

สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (2545) ได้กล่าวถึง การกำหนดหลักการบริหารงานบุคคลไว้ดังนี้

1. มีการกำหนดภารกิจหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรอย่างชัดเจน คือ ผู้ปฏิบัติงานรับทราบหน้าที่ความรับผิดชอบและเป้าหมายผลงานทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่คาดหวัง
2. กระบวนการบริหารงานบุคคลมีความชัดเจนและเป็นที่รับรู้รับทราบโดยบุคลากรทุกคนขององค์กร กระบวนการนี้ถือเป็นกติกาที่ทุกคนรับรู้รับทราบ เช่น ความชัดเจนเรื่องการประเมินผลกระบวนการทางวินัย กระบวนการพิจารณาแต่งตั้งโยกย้าย
3. มุ่งผลงานที่มีคุณภาพจากบุคลากร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและหน่วยงานการปฏิบัติราชการนั้นต้องมุ่งเป้าหมายผลงานให้เกิดต่อสังคมเป็นหลัก ดังนั้นการบริหารงานบุคคลก็ต้องมุ่งให้ผู้ทำงานมีผลงานที่เป็นไปตามเป้าหมายดังกล่าว ความคุ้มค่าของค่าตอบแทนที่รัฐให้แก่ผู้ทำงานจึงวัดได้จากผลงานที่เป็นประโยชน์ตามเป้าหมายที่กำหนด
4. เน้นหลักคุณธรรม คือมีความคงเส้นคงวา ไม่มีอคติ ไม่เห็นแก่หน้าใคร เน้นหลักการ ยึดถือผลงานเป็นหลัก หลักการนี้ถือเอาความรู้ความสามารถการปฏิบัติตน และผลการทำงานเป็นเครื่องวัดความดี ความชอบ โดยไม่เอาความรู้สึกหรือความรู้สึกมักคั่นส่วนตนเป็นตัวกำหนด

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักการบริหารงานบุคคลควรที่จะต้องใช้หลักประชาธิปไตยหลักคุณธรรมให้มากๆ โดยการเคารพในสิทธิ และความสามารถของบุคคล บริหารงานโดยมีการยึดหยุ่น มีความยุติธรรม มีการพัฒนาและการให้ขวัญและกำลังใจบุคลากร สนับสนุนให้บุคลากรได้ปฏิบัติงาน อย่างเต็มความรู้ความสามารถ ตลอดทั้งจัดสวัสดิการ และสร้างบรรยากาศที่ดีในการบริหารงาน สนับสนุนให้มีการวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุงและพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์และนโยบาย คือยึดหลักความเป็นธรรมในเรื่องค่าจ้างและสภาพการทำงาน การจ้างชาว ให้พนักงานทราบ การทำให้รู้สึกที่สำคัญและเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ควรจ่ายค่าจ้างตามความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพการทำงานที่ผ่านมากล่าวคือตามอายุงานที่ดำเนินการสอนให้เป็นไปตามกระบวนการที่ถูกต้องในการเลื่อนขั้นเงินเดือน เพราะความสามารถของผู้ปฏิบัติงานและคนทุกคนมีความสามารถด้วยกันทั้งสิ้นและการจ่ายค่าจ้างไม่ควรคิดว่าเป็นผู้มีบุญคุณกับลูกจ้าง

4. ความสำคัญของการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้การบริหารงานบุคคลบรรลุ วัตถุประสงค์ตาม ตั้งไว้ ได้มีนักวิชาการงานด้านการบริหารงานบุคคลให้ความสำคัญไว้ดังนี้

สมพงษ์ เกษมสิน (2561) ได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานบุคคลโดยอ้างถึงคำกล่าวของ โจเซฟ บี คิงสเบอรี (Joseph B. Kingsbury) ว่า “พิจารณาในทุกแง่มุมทุกมุมแล้วก็ประจักษ์ว่า การบริหารงานบุคคลเป็นส่วนสำคัญที่สุดของการบริหาร”

เสนอ เตียวว (2560) ได้ให้ความสำคัญไว้ว่า การบริหารงานบุคคลเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะ นำไปสู่ ความสำเร็จหรือเป็นหัวใจของการบริหาร

สมาน รังสิโยภย (2564) ได้ให้ความสำคัญไว้ว่า ในการบริหารงานใดๆ ก็ตามเป็นที่ยอมรับกัน แล้วว่า เรื่องเกี่ยวกับตัวบุคคลเป็นเรื่องและยุ่งยากที่สุด

สุภาพร พิศาลบุตร และ นารีรัตน์ หวังสุนทรภาพร (2564) ได้กล่าวถึงความสำคัญว่า ทรัพยากร มนุษย์ เป็นหนึ่งส่วนประกอบขององค์การที่สำคัญที่สุด องค์การจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว ขึ้นอยู่กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ที่จะทำให้เป็นสมาชิกองค์การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การบริหารงานบุคคลมีความสำคัญมากที่สุด และเป็น หัวใจของการบริหารงานที่ดีและจะทำให้การบริหารงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ หน่วยงาน ต่างๆ จึง สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องสนใจและให้ความสำคัญในการบริหารงานบุคคลเป็นพิเศษยิ่งกว่า กิจกรรมใดๆ

5. โรงเรียนพระปริยัติธรรม

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2557) กล่าวว่า พระปริยัติธรรม คือ มหาเถรสมาคม สภา การศึกษาคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก สามัญศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และมีหน่วยงานที่ ให้การสนับสนุนด้านวิชาการ คือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานใน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานศาสนา รับผิดชอบทำนุบำรุง ส่งเสริมและเผยแผ่ศาสนาซึ่ง เป็นศาสนาประจำชาติ และให้อุปถัมภ์ศาสนาอื่นที่ประชาชนภายในประเทศนับถือ สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรม ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่เป็นที่ตั้งของสำนักงานสภาพการศึกษา ของคณะสงฆ์ มีผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นทั้งเลขาธิการและเลขานุการของสำนักงานฯ สำนักงานพระพุทธศาสนา จึงเป็นเสมือนหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือดำเนินการให้กับสภาพการศึกษาของ คณะสงฆ์ ดังนั้นเมื่อ พ.ศ. 2545 ในวันที่ 3 ตุลาคม 2545 ได้มีการแบ่งส่วนราชการกรมศาสนาเดิมออกเป็น 2 หน่วยงาน เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี ดังปรากฏอยู่ในทุกวันนี้

มหาเถรสมาคมสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม โรงเรียนพระ ปริยัติธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมศาสนา เป็นกรมหนึ่งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจ หน้าที่เกี่ยวกับงานศาสนา รับผิดชอบทำนุบำรุง ส่งเสริม และเผยแผ่พุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติและให้ อุปถัมภ์ศาสนาที่ประชาชนภายในประเทศนับถือ กรมการศาสนาเกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก

สามัญศึกษา ในฐานะเป็นหน่วยงานที่เป็นที่ตั้งของสำนักงานสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ตามพระราชกฤษฎีกาการแบ่งส่วนราชการ 2532 กรมการศาสนาแบ่งส่วนราชการเป็น 4 กอง 4 สำนัก คือ สำนักเลขานุการกองแผนงาน กองศาสนศึกษา กองพุทธศาสนศึกษา กองศาสนูปถัมภกสำนักงานเลขาธิการเถรสมาคม สำนักพุทธมณฑล หน่วยงานที่รับผิดชอบโรงเรียนพระปริยัติธรรมโดยตรงได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทำหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาของคณะสงฆ์ทั้งปวง รวมทั้งการศึกษาพระปริยัติธรรม กองศาสนศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการคือ นายกรัฐมนตรี สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่มงานที่รายงานตรงผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร กลุ่มตรวจสอบภายในระดับสำนักกองกลาง สำนักพุทธมณฑลกองพุทธศาสนศึกษา กองพุทธศาสนสถาน สำนักศาสนสมบัติ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคมสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองพุทธสารสนเทศ สถาบันพัฒนาพระสงฆ์ 1. ให้การอุดหนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรม 2. ติดตามประเมินผลโรงเรียน 3. ตรวจสอบโรงเรียนที่ขอจัดตั้งและขอขยายชั้นเรียนเพื่อให้เสนอสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาอนุมัติ 4. พัฒนาศักยภาพของโรงเรียนให้มีคุณภาพและเพียงพอต่อการจัดการศึกษาสภาการศึกษาคณะสงฆ์ สภาการศึกษาคณะสงฆ์ เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาคำสั่งของ มหาเถรสมาคมเมื่อ พ.ศ.2512 ประกอบด้วย สมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธาน แม่กองบาลีและแม่กองธรรมสนามหลวงเป็นรองประธาน 2 รูป นายกษัตริย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อธิการบดีสภาการศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเลขาธิการมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขาธิการสภา การศึกษาของคณะสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 9 ท่านที่สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งตาม คำกราบทูลของนายกสภาเป็นกรรมการ ผู้อำนวยการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นทั้งเลขาธิการและเลขานุการของสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ หน้าที่สำคัญของสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ คือ ควบคุมและส่งเสริมการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ โดยมีอำนาจพิจารณาให้ความเห็นชอบนโยบาย แผนงานโครงการต่างๆ นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตร และแบบเรียนตามโครงสร้าง การศึกษาทุกระดับ พิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา ตลอดจนพิจารณา เรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาทุกระดับ ตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมายรวมทั้งมีอำนาจแต่งตั้ง กรรมการทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการศึกษาด้วย สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดในฐานะตัวแทนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ใน ส่วนภูมิภาค ทำหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทุกๆ แผนกรวมทั้งภายในจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้จัดสรรงบประมาณจำนวนหนึ่งให้กับสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด เพื่อเป็น ค่าใช้จ่ายดูแลโรงเรียนวันแต่ในกรณีเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติจะทำหน้าที่กำกับดูแลโรงเรียนโดยตรง นอกจากนี้สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด ทำหน้าที่จัดแผนพัฒนา การศึกษาของจังหวัดอีกด้วย ขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียน ขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 และพ.ศ. 2553 และกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา แบ่งกลุ่มงานออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้ 1. กลุ่มงานบริหารวิชาการ 2. กลุ่ม งานบริหารงานงบประมาณ 3. กลุ่มงานบริหารบุคคล 4. กลุ่มงานบริหารทั่วไป

6. การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

การบริหารงานบุคคลโรงเรียนพระปริยัติธรรม สามารถนำกระบวนการบริหารงานบุคคลจาก นักวิชาการทางการศึกษาทั้งหลายที่กล่าวแล้ว มากำหนดขอบข่ายงานบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้ 4 ประการ คือ การสรรหาบุคลากร การดำรงรักษาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร และ

การจ่ายค่าตอบแทนบุคลากร ซึ่ง **บรียงค์ โตจินดา** (2556 หน้า 12) ได้อธิบายรายละเอียดในแต่ละกระบวนการได้ดังนี้

การสรรหาบุคลากร หมายถึง กระบวนการในการค้นหาตลอดจนคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีทักษะที่เหมาะสมเพื่อเข้ามาปฏิบัติงานในตำแหน่งงานตามท้องที่ที่ต้องการ กระบวนการนี้จะเริ่มต้นตั้งแต่การวางแผนการคัดเลือก การสื่อสารให้เกิดแรงจูงใจกับผู้สมัครเป้าหมายที่ต้องการ และจะสิ้นสุดกระบวนการเมื่อองค์กรนั้นรับบุคคลนั้นๆ เข้าเป็นพนักงานแล้ว

ประเภทของการสรรหาบุคลากรประเภทของการสรรหาบุคลากร สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. การสรรหาบุคลากรภายในองค์กร (Internal Recruitment) แหล่งทรัพยากรบุคคลอันดับแรกสุดที่เป็นตัวเลือกให้ฝ่าย HR สามารถเริ่มสรรหาได้ก่อนก็คือพนักงานภายในองค์กร

2. การสรรหาบุคลากรภายนอกองค์กร (External Recruitment) หากต้องการหาคนใหม่ๆ หรือไม่ต้องการเปลี่ยนตำแหน่งภายในที่อาจส่งผลกระทบต่องาน ก็สามารถสรรหาบุคลากรจากภายนอกองค์กร

การธำรงรักษาบุคลากร หมายถึง ความพยายามที่จะรักษาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงาน ส่งเสริมให้พนักงานปฏิบัติงานเต็มกำลัง เพราะคนเก่งมีความคิดเป็นของตนเองมีวิสัยทัศน์ที่จะมุ่งความสำเร็จ และต้องการความเป็นอิสระในการคิด การให้โอกาสวางเป้าหมายงานให้เขาอย่างชัดเจนและคอยให้กำลังใจเขาจะทำให้เขามีความสุขในการทำงานถือเป็นวิธีการรักษาบุคลากรให้อยู่คู่กับองค์กร แนวทางการธำรงรักษาบุคลากรในองค์กร คือ

- 1) ควรจัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานที่เหมาะสม
- 2) หัวหน้างานมีบทบาทให้การสนับสนุนและมอบหมายงานที่ท้าทาย
- 3) การวางแผนความก้าวหน้าในสายงานอาชีพให้กับบุคลากร
- 4) การส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถให้กับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง
- 5) การจัดสวัสดิการและผลตอบแทนที่จูงใจ

หากองค์กรนำหลักการธำรงรักษาบุคลากรไปใช้ก็จะเกิดประโยชน์ดังนี้

- 1) เป็นทางเลือกให้บุคลากรที่มีศักยภาพสูงเกิดแรงจูงใจในการเลือกองค์กรปฏิบัติงานกับองค์กร
- 2) กระตุ้นให้คนเก่งที่มีอยู่ในองค์กรมีแรงจูงใจปฏิบัติงานเต็มศักยภาพ และได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพ

ให้กับองค์กร

- 3) ลดอัตราค่าใช้จ่ายในการสรรหา คัดเลือก และฝึกอบรม พนักงานในองค์กร

ดังนั้นผู้บริหารทุกระดับในองค์กรควรให้ความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุนให้พนักงานปฏิบัติงานเต็มกำลัง ความสามารถที่มีอยู่ มีสุขภาพจิตและกายที่แข็งแรงสมบูรณ์มีความรู้สีกมั่นคงในการปฏิบัติงาน โดยใช้หลักการธำรงรักษาบุคลากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การดำเนินการส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ ในการทำงานที่ดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงานอันจะเป็นผลให้ปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการที่จะเสริมสร้างความรู้ และ เปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ทักษะ อุปนิสัย ทัศนคติ วิธีการในการทำงานอันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน

กระบวนการพัฒนาบุคลากรเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน ในการดำเนินการพัฒนาบุคลากร ควรมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

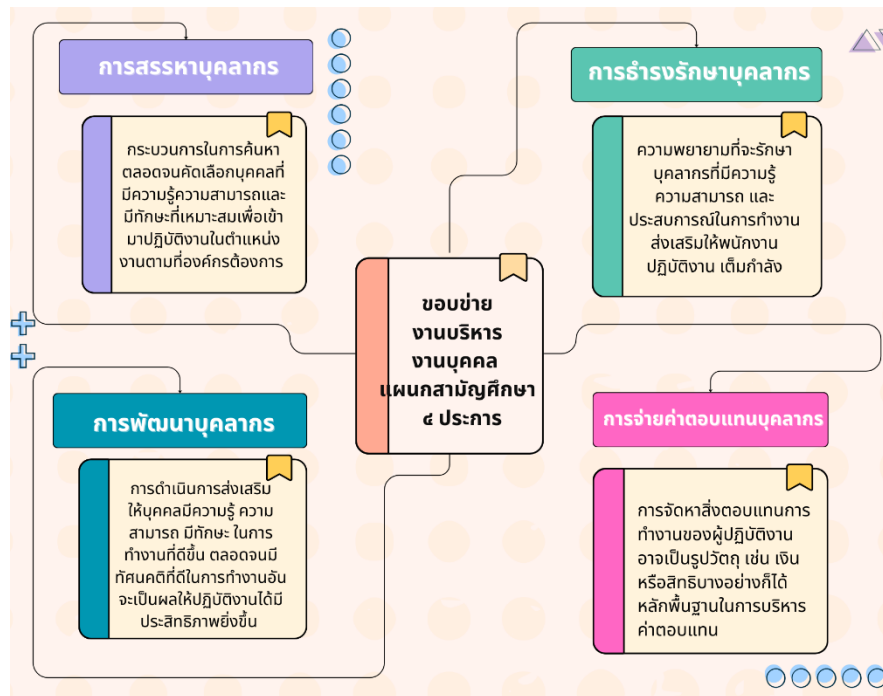
1. การหาความจำเป็นของการพัฒนาบุคลากร (Personnel Development Needs) เป็นการหาข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาของหน่วยงานเพื่อหาทางแก้ไขด้วยการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน
 2. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ว่าจะพัฒนาบุคลากรเพื่อแก้ไขปัญหา หรือเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างไรในการปฏิบัติงานของบุคลากร
 3. เลือกวิธีการ (Method) ที่เหมาะสมว่าจะดำเนินการพัฒนาบุคลากรด้วยวิธีใด โดยพิจารณาว่าวิธีใดจะได้ผลรวดเร็ว และคุ้มค่าที่สุด ซึ่งจะต้องคำนึงถึงลักษณะของปัญหาและวิธีการแก้ไข จำนวนบุคลากรที่ต้องพัฒนา ระยะเวลา งบประมาณ
 4. การกำหนดโครงการ เป็นการจัดทำรายละเอียดของการพัฒนาบุคลากรในแต่ละเรื่องว่าจะดำเนินการอย่างไร
 5. การดำเนินการพัฒนาบุคลากรตามโครงการที่กำหนดหรือจัดทำขึ้น
 6. การประเมินผลและติดตามผล เป็นการพิจารณาว่า การพัฒนาบุคลากรที่ได้ดำเนินการไปแล้วนั้น ได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด มีปัญหา อุปสรรค หรือข้อขัดข้อง ประการใด รวมทั้งการติดตามดูว่าหน่วยงานและบุคลากรนั้นได้รับประโยชน์จากโครงการที่ ดำเนินการไปแล้ว เพียงใด คุ้มค่าหรือไม่
- การจ่ายค่าตอบแทนบุคลากร** หมายถึง การจัดหาสิ่งตอบแทนการทำงานของผูปฏิบัติงานซึ่งอาจเป็นรูปวัตถุ เช่น เงินหรือสิทธิบางอย่างก็ได้หลักพื้นฐานในการบริหารค่าตอบแทนมีดังนี้
1. การจ่ายอย่างเพียงพอ การจ่ายให้เหมาะสมกับค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำในแต่ละพื้นที่
 2. จ่ายอย่างเป็นธรรม การจ่ายโดยพิจารณาจากลักษณะงานที่ทำและความสามารถ
 3. จ่ายอย่างสมเหตุสมผล
 4. การจ่ายต้องเป็นต้นทุนที่มีประสิทธิภาพ ต้องจ่ายค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับฐานะทางการเงินขององค์กร
 5. ต้องมีความมั่นคง พิจารณาความต้องการด้านความมั่นคงและความปลอดภัยของพนักงาน
 6. การจ่ายต้องสามารถจูงใจได้
 7. เป็นที่ยอมรับของบุคลากร

7. สรุป

การบริหารงานบุคคลนั้นจะต้องคำนึงถึงความต้องการทางสังคมความเป็นไปของสังคมความต้องการจำเป็นในสภาพปัจจุบัน ตลอดจนถึงความคาดหวังทางด้านการบริหารโดยมีเป้าหมายสูงสุดขององค์การเป็นหลัก แต่ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความต้องการของบุคลากรความเป็นอยู่สภาพทั่วทั้งกายและใจของผูปฏิบัติงานในองค์การด้วย เช่น นโยบาย ที่เกี่ยวกับ การบำรุงรักษา การพัฒนา หรือการให้ขวัญกำลังใจ เป็นต้น เหล่านี้ที่จะส่งผลต่อการ ปฏิบัติงานและการบริหารงานในองค์การให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล และบุคลากรในองค์การต่างๆ มีความสุขกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนที่รับผิดชอบต่อไป และการบริหารงานบุคคลโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามารถนำกระบวนการบริหารงานบุคคลจากนักวิชาการทางการศึกษาทั้งหลายที่กล่าวแล้ว มากำหนดขอบข่ายงานบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้ 4 ประการ คือ การสรรหาบุคลากร การอรรังรักษาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร และการจ่ายค่าตอบแทนบุคลากร

8. องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา แสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 : องค์ความรู้ใหม่ของขอบข่ายงานบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 4 ประการ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ ร.ส.พ.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2556). *การบริหารงานบุคคล*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- บรรยงค์ โตจินดา. (2556). *การบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- ภิญโญ สาธร. (2557). *การบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- สมาน รังสียกฤษฎ์. (2564). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: น้ำผึ้งการพิมพ์.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2561). *การบริหารงานบุคคลแผนใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาพร พิศาลบุตร และ นาริรัตน์ หวังสุนทรภาพร. (2564). *ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: วีเจ พรินติ้ง.
- เสนาะ ตีเยาว์. (2560). *การบริหารกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). *คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.